

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA‘LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA‘LIM MARKAZI**

**UMUMIY O‘RTA TA‘LIMNING 9-SINF O‘QUVCHILARI
YAKUNIY ATTESTATSIYA O‘TKAZISH BO‘YICHA
METODIK TAVSIYALAR VA MATERIALLAR**

FIZIKA

2017-2018 o‘quv yili

Umumiy oʻrta taʼlimning 9-sinf oʻquvchilari yakuniy attestatsiyaini oʻtkazish boʻyicha metodik tavsiyalar va materiallar Respublika taʼlim markazi ilmiy-metodik kengashining 2018 yil 11 apreldagi navbatdan tashqari 2-sonli yigʻilishida muhokama qilinib, amaliyotda foydalanish uchun tavsiya etilgan.

Umumiy oʻrta taʼlimning 9-sinf oʻquvchilari yakuniy attestatsiyaini oʻtkazish boʻyicha metodik tavsiyalar va materiallarini kommersiya maqsadida koʻpaytirib tarqatish mumkin emas.

Maktab metodbirlashmalari bosqichli attestatsiya materiallariga 15% oʻzgartirishlar kiritishi mumkin.

Tuzuvchilar:

Zamira Sangirova- Respublika taʼlim markazi metodisti.

M.Yuldashyeva- oliy toifali fizika fani oʻqituvchisi

Taqrizchi:

V.Saidxoʻjayeva- oliy toifali fizika fani oʻqituvchisi

KIRISH

Umumiy oʻrta taʼlim maktablarining 9-sinflarida fizika fanidan yakuniy attestatsiya ogʻzaki shaklida, tavsiya etilgan attestatsiya materiallari asosida oʻtkaziladi.

Yakuniy attestatsiya materiali 30 ta biletidan iborat boʻlib, har bir biletida 3 tadan savol berilgan. 2 ta nazariy 1 ta masala yoki laboratoriya ishi beriladi.

Yakuniy attestatsiya savollari fizika fanidan 6-9-sinflar boʻyicha oʻquv dasturlari asosida tuzilgan.

attestatsiyada har bir oʻquvchi bittada bilet tanlaydi va ogʻzaki javob beradi. Yakuniy attestatsiyaga tayyorlanish uchun 20 minut ajratiladi.

Fizika fani chuqurlashtirib oʻqitiladigan maktab maʼmuriyati fan metodbirlashmasi qarori bilan mazkur maktabning 9-sinf oʻquv dasturiga mos ikkitadan 1 ta nazariy va 1 ta masala qoʻshimcha topshiriq kiritishlari mumkin va qoʻshimcha 10 minut vaqt beriladi.

Oʻquvchilar quyidagi mezonlar asosida baholanadi

Nazariy savollarni baholash mezonlari	Ball
Oʻquvchi hodisa va qonuniyatlarning fizik maʼnosini toʻla ochib bersa, ularni hisoblash formulalarini, birliklarini toʻgʻri keltirib chiqargan boʻlsa;	5 ball
Oʻquvchi hodisa va qonuniyatlarni fizik maʼnosini toʻla ochib, asosiy tushunchalar va fizik kattaliklarni keltirib chiqarishda juʼziy xatoliklarga yoʻl qoʻysa;	4 ball
Oʻquvchi hodisa va qonuniyatlarni fizik maʼnosini ochib berib, formulalarni, birliklarini keltirib chiqarishda xatoliklarga yoʻl qoʻysa;	3 ball
Oʻquvchi hodisa va qonuniyatlarning fizik maʼnosini qisman ochib berib, keltirilgan formulalarda, birliklarda xatoliklar boʻlsa;	2 ball
Oʻquvchi hodisa va qonuniyatlarni ochib bera olmasa, baʼzi formulalarni yozib koʻrsata olsa.	1 ball

Masala yechish boʻyicha baholash mezonlari	Ball
Oʻquvchi hodisa va qonuniyatlarning fizik maʼnosini toʻla ochib bersa, asosiy tushunchalar, qonunlarni qoʻllab masalani toʻgʻri yechsa, masala uchun chizma shart boʻlib, chizmalar toʻgʻri chizilgan boʻlsa, fizik kattaliklar va ularning birliklarini toʻgʻri keltirib chiqargan boʻlsa;	5 ball
Oʻquvchi hodisa va qonuniyatlarning fizik maʼnosini toʻla ochib bersa, asosiy tushunchalar, qonunlarni qoʻllab masalani toʻgʻri yechsa, fizik kattaliklarning birliklarini toʻgʻri keltirib chiqargan	4 ball

bo'lsa, masala uchun chizma shart bo'lib, chizmani chizishda ju'ziy kamchilikka yo'l qo'ysa;	
O'quvchi hodisa va qonuniyatlarning fizik ma'nosini ochib bersa, asosiy tushunchalar, qonunlarni qo'llab masalani yechishda xatolikka yo'l qo'ysa, masala uchun chizma shart bo'lib, chizma noto'g'ri chizilgan, fizik kattaliklarni belgilashda xatoliklarga yo'l qo'ysa;	3 ball
O'quvchi masalani yechish uchun fizik kattaliklarni, formulani yozgan, masalani yechishga harakat qilgan, lekin fizik kattaliklar birligi umuman keltirib chiqarilmagan bo'lsa;	2 ball
O'quvchi masala shartida berilgan fizik kattaliklarni yozgan, masalani umuman yechmagan bo'lsa.	1 ball

Laboratoriya ishini baholash mezonlari	Ball
Tajriba va o'lchash ishlari tegishli ketma-ketlikda xavfsizlik texnikasiga rioya qilib bajarilsa, kerakli jihozlardan mustaqil foydalana olsa, tajriba natijalarining absolyut, nisbiy xatoliklarini to'g'ri hisoblay olsa va jadval asosida xulosani to'g'ri chiqargan bo'lsa;	5 ball
Tajriba va o'lchash ishlari tegishli ketma-ketlikda xavfsizlik qoidalariga rioya qilib bajarilsa, kerakli jihozlardan mustaqil foydalana olsa, tajriba natijalarining absolyut, nisbiy xatoliklarini to'g'ri hisoblay olsa va jadval asosida xulosani to'g'ri chiqarishda ju'ziy kamchilikka yo'l qo'ygan bo'lsa;	4 ball
Tajriba va o'lchash ishlari tegishli ketma-ketlikda xavfsizlik qoidalariga rioya qilib bajarilsa, kerakli jihozlardan mustaqil foydalana olsa, tajriba natijalarining absolut, nisbiy xatoliklarini hisoblashda va jadval asosida xulosani to'g'ri chiqarishda kamchiliklarga yo'l qo'ygan bo'lsa;	3 ball
Tajriba va o'lchash ishlari tegishli ketma-ketlikda xavfsizlik qoidalariga rioya qilib bajarilmasa, kerakli jihozlarni mustaqil foydalana olmasa, tajriba natijasini olishda xatolikka yo'l qo'ysa va xulosalarni yozishda xatolikka yo'l qo'ygan bo'lsa;	2 ball
Tajriba va o'lchash ishlarida tegishli ketma-ketlikka rioya qilinmasa, tajriba bajarishga harakat qilinsa, lekin natijasi xato bo'lsa.	1 ball

1-BILET

1. Diffuziya deb nimaga aytiladi? Gazlar, suyuqliklar va qattiq jismlarda kuzatiladigan diffuziya hodisasini misollar yordamida tushuntiring.
2. Yorug'likning sochuvchi va yig'uvchi linzalardan o'tishi. Linzaning fokus masofasi. Linzaning optik kuchi.
3. Radiusi 25 sm bo'lgan velosiped g'ildiragi 120 ayl/min chastotaga ega. G'ildirakning chiziqli tezligini aniqlang.

2-BILET

1. Kinematikaning asosiy tushunchalari (moddiy nuqta, trayektoriya, yo'l va ko'chish, ilgarilanma harakat) ni misollar yordamida tushuntiring.
2. To'g'ri tokning magnit maydoni. G'altakning magnit maydoni.
3. Diametri 1 mm bo'lgan tomizg'ichdan uzilayotgan spirt tomchisining massasini aniqlang. Spirtning sirt taranglik koeffitsiyenti 22 mN/m.

3-BILET

1. Paskal qonunini ta'riflab bering. Hidravlik press yordamida Paskal qonunining texnikada qo'llanishini tushuntiring.
2. Atom va yadro tuzilishi haqida ma'lumot bering.
3. Nasosning foydali quvvati 20kW. Bu nasos 1 soatda 20 m chuqurlikdan qanday hajmda suv chiqaradi? Suvning zichligi 1000 kg/m³.

4-BILET

1. Tekis o'zgaruvchan harakat deb qanday harakatga aytiladi? Uni misollar yordamida tushuntirib bering. Tezlanish deb nimaga aytiladi? Uning formulasi va birligini ayting.
2. Elektroliz. Faradey qonunlari haqida ma'lumot bering.
3. Sig'imi 8,31 l bo'lgan ballonda 0,3 kg karbonat angidrid gazi bor. Ballon 3 MPa bosimga chidaydi. Qanday temperaturada portlash havfi tug'iladi? ($M = 44$ g/mol).

5-BILET

1. Markazga intilma va qochma kuchlar nima va qanday formulada ifodalanadi? Ulardan turmushda foydalanishga misollar keltiring.
2. Suyuqlik va uning xossalari. Sirt taranglik. Kapillyarlik.
3. Ikkita elektr lampochka 220 V kuchlanishli tarmoqqa ketma-ket ulangan bo'lib, ulardan 0,5 A tok o'tmoqda. Agar birinchi lampochkaning qarshiligi ikkinchisidan 3 marta katta bo'lsa, har bir lampochkadagi kuchlanishni toping.

6-BILET

1. Zichlik va uning birliklarini ayting. Qattiq jism va suyuqlik zichligini hisoblash usullarini tushuntiring.
2. Quyosh sistemasidagi sayyoralar. Kepler qonunlari.
3. Ikki sharchaga bir xil 50 nC zaryad berilgan. Zaryadlar 300 mN kuch bilan itarishishmoqda. Sharchalar orasidagi masofani toping?

7-BILET

1. Yerning tortishish kuchi ta'sirida gorizontal otilgan jismlarning harakatini tahlil qiling. Birinchi kosmik tezlik nima va uning son qiymatini ayting.
2. Elektr toki ta'sirida o'tkazgichlarning qizishi. Joule –Lenz qonuni.
3. Hajmi $8,31 \text{ m}^3$ bo'lgan ballon har sekundda 2 g dan vodorod gazi bilan to'ldirilmoqda. Ballondagi bosimni 180 kPa gacha yetkazish uchun necha minut kerak bo'ladi? Gazning temperaturasi 27°C . ($M = 2 \text{ g/mol}$).

8-BILET

1. Mexanik ish deb nimaga aytiladi va u qanday formulada ifodalanadi? Kundalik turmushda mexanik ish bajarilishiga misollar keltiring.
2. Vaqtni o'lchash. Taqvimlar.
3. Elektroliz jarayonida AgNO_3 eritmasidan foydalanilgan. Elektrolitdan $1,5$ soat davomida 4 A tok o'tib turgan bo'lsa, katodda qancha kumush ajralib chiqqan? Kumushning kimyoviy ekvivalenti $1,118 \text{ mg/C}$.

9-BILET

1. Nyutonning birinchi qonunini tushuntiring. Jismning inersiyasi nima?
2. Molekulyar kinetik nazariyaning asosiy tenglamasi.
3. 220 V kuchlanishli tarmoqqa ulangan transformatorning birlamchi cho'lg'amidagi o'ramlar soni 120 bo'lsa, ikkilamchi cho'lg'amida 660 V li kuchlanishni hosil qilish uchun undagi o'ramlar soni nechta bo'lishi kerak? Bunday transformator yuksaltiruvchi bo'ladimi yoki pasaytiruvchimi?

10-BILET

1. Qattiq jism, suyuqlik va gazlarning molekulyar tuzilishini tushuntiring. Ularning xossalardan turmushda va texnikada foydalanishga misollar keltiring.
2. Gazlarda elektr toki.
3. Bir atomli ideal gaz temperaturasi 10 K oshirilganda uning molekulari o'rtacha kvadratik tezligi 100 m/s dan 140 m/s ga yetgan. Molekular tezligi 200 m/s dan 240 m/s gacha ortganda, temperatura qanchaga ortadi (K).

11-BILET

1. Jismlarning erkin tushishi deb nimaga aytiladi? Erkin tushish tezlanishi son qiymatini ayting. Erkin tushishga oid qanday formulalarni bilasiz?
2. Ideal gaz holatining tenglamalari. Izojarayonlar.
3. Sig'imi 400 pF bo'lgan yassi kondensator qoplamalarining yuzasi 200 cm^2 ga teng. Qoplamalar orasiga shisha plastina qo'yilgan bo'lsa, bunday sig'imli kondensator qoplamalari orasi qancha bo'lishi kerak? Shisha uchun $\epsilon=7$.

12-BILET

1. Aylanma tekis harakatda chiziqli va burchakli tezlik, tezlanish.
2. Jismlarning elektrlanishi. Kulon qonuni haqida ma'lumot bering.

3. Uchining diametri 1mm bo'lgan shisha tomizg'ichdan tomgan 100 ta suv tomchisining massasi 2,3 g ga teng bo'ldi. Shu tajriba natijasidan foydalanib, suvning sirt taranglik koeffitsiyentini aniqlang?

13-BILET

1. Butun olam tortishish qonunini ta'riflab bering. U qanday formulada ifodalanadi. Atrofimizdagi jismlarning bir-birini tortishishini nima sababdan sezmaymiz?
2. Yorug'likning qaytish va sinish qonuni. To'la ichki qaytish.
3. Laboratoriya ishi: Transformatorning tuzilishi va ishlashini o'rganish.

14-BILET

1. Tekis o'zgaruvchan harakat, tezlanish va uning birliklari, bosib o'tilgan yo'l grafikda qanday ifodalanadi?
2. Termodinamikaning birinchi qonuni haqida ma'lumot bering.
3. Zaryadi 10nC bo'lgan nuqtaviy zaryadning 10 sm masofada hosil qilgan elektr maydon kuchlanganligini toping.

15-BILET

1. Yuklama va vaznsizlik holatlarini tushuntirib bering va misollar keltiring. Yerdan ham vaznsizlikni kuzatish mumkinmi?
2. Elektr kuchlanish va uni o'lchash.
3. Ideal gazning temperaturasi izoxorik ravishda 4 °C ga oshirilganda gaz bosimi dastlabki qiymatining 1/100 qismiga oshadi. Gazning dastlabki temperaturasi necha Kelvin bo'lgan?

16-BILET

1. Kuch elkasi deb nimaga aytiladi? Kuch momenti qanday formula bilan ifodalanadi? Rixagdan turmushda va texnikada qo'llanilishiga misollar keltiring.
2. Magnit maydonning tokli o'tkazgichga ta'siri.
3. Agar molekularining konsentratsiyasi $4 \cdot 10^{25} \text{ m}^{-3}$ bo'lsa, 300 K temperaturada 1 m^3 hajmni egallovchi bir atomli ideal gazning ichki energiyasi qanday bo'ladi?
 $k=1,38 \cdot 10^{-23} \text{ J/K}$.

17-BILET

1. Nyutonning ikkinchi qonunini ta'riflab bering. U qanday formulada ifodalanadi.
2. Issiqlik miqdori. Solishtirma issiqlik sig'imi.
3. Qarshiligi 3,4 Ω bo'lgan mis simda 2A tok hosil qilish uchun shu simning uchlariga qanday kuchlanish qo'yish kerak? Simning ko'ndalang kesimi yuzini 0,25 mm^2 deb hisoblab, uning uzunligini toping?

18-BILET

1. Mexanik bosim deb nimaga aytiladi, u qanday formulada ifodalanadi. Xalqaro birliklar sistemasida birligi nima? Kundalik turmushda bosimga doir qanday tajribalarni kuzatgansiz.

2. Suyuqliklarda elektr toki.
3. Linzadan buyumgacha bo'lgan masofa 30 sm va haqiqiy tasvirdan linzagacha bo'lgan masofa 60 sm bo'lsa, linzaning fokus masofasini qanday?

19-BILET

1. Yerning sun'iy yo'ldoshi deb nimaga aytiladi? Kosmosning zabt etilishi haqida gapirib bering.
2. Zanjirning bir qismi uchun Om qonuni.
3. Nur havodan shisha sirtiga 45° burchak ostida tushsa, sinish burchagi qanday?
 $n_{sh}=1,73$.

20-BILET

1. Aylanma tekis harakat deb nimaga aytiladi? Aylanma tekis harakatda chiziqli va burchakli tezlik qanday ifodalanadi va ularning birliklarini ayting.
2. Rezistorlar. Reostatlar. Potensiometr.
3. 10°C temperaturada olingan 20 l suv va 50°C temperaturada olingan 40 l suv aralashtirildi. Aralashmaning temperaturasini aniqlang?

21-BILET

1. Reaktiv harakat deb nimaga aytiladi? Impulsning saqlanish qonuni asosida raketa qanday harakatlanishini tushuntiring va kosmik raketalarning yaratilishiga hissa qo'shgan olimlar haqida ayting.
2. Elektrostansiyalar.
3. Ko'ndalang kesim yuzi 2 mm^2 va uzunligi 12 m bo'lgan po'lat simga 6 kg massali yuk osilgan. Bunda simda qanday mexanik kuchlanish yuzaga keladi?

22-BILET

1. Quvvat va uning birliklari haqida ayting. Quvvat, kuch va tezlik orasidagi munosabatni tushuntiring.
2. Qattiq jismlarning mexanik xossalari. Kristall va amorf jismlar.
3. Laboratoriya ishi: Iste'molchilarni ketma-ket va parallel ulanishini o'rganish.

23-BILET

1. Nyutonning uchinchi qonuni qanday ta'riflanadi va ifodalanadi? Nyutonning uchinchi qonuni aks ta'sir qonuni ekanligini isbotlang.
2. Mayda osmon jismlari (asteroidlar, kometalar, meteoritlar va meteorlar).
3. Gidravlik pressning kichik porsheni bir yurishda 40 sm pasayadi. Bunda katta porshen 2 sm ko'tariladi. Agar kichik porshenga 0,5 kN kuch ta'sir qilayotgan bo'lsa, press jismni qanday kuch bilan siqadi?

24-BILET

1. Ishqalanish kuchi va tinchlikdagi ishqalanish deb nimaga aytiladi? Ularning paydo bo'lish sabablarini misollar yordamida tushuntiring va formulasini yozing.
2. Elektr tokining ishi va quvvati.

3. Sezgir dinamometrda ilingan, hajmi 27 sm^3 bo'lgan alyuminiy shar suvga botirildi. Dinamometrning ko'rsatishini aniqlang. Suv va alyuminiyning zichliklari mos ravishda 1000 kg/m^3 va 2700 kg/m^3 .

25-BILET

1. Tinch holatda gaz va suyuqlikda bosimni tushuntiring va qanday formula bilan ifodalanishini ayting. Tutash idishlar haqida ma'lumot bering.
2. Elektr maydon. Kondensatorlar.
3. Massasi 15 t bo'lgan va 50 sm/s tezlik bilan harakatlanayotgan 30 sm/s tezlik bilan harakatlanayotgan 10 t massali vagonni quvib yetib, unga tirkalib qoldi. Shundan so'ng ularning birgalikdagi tezligi qanday bo'lgan?

26-BILET

1. Arximed qonuni va uning qo'llanilishini tushuntiring. Jismlarning suzish shartlarini aytib bering.
2. O'tkazgichlarni ketma-ket va parallel ulash.
3. Laboratoriya ishi: Suyuqlikning sirt taranglik koeffitsiyentini aniqlash.

27-BILET

1. Mexanik va kinetik energiya deb nimaga aytiladi? Kinetik energiyani misollar yordamida tushuntiring.
2. Geliotexnika. O'zbekistonda Quyosh energiyasidan foydalanish.
3. FIK 90% ga teng bo'lgan elektrovozning tortishish kuchi 180 kN , dvigatelining quvvati 3 MW . Poyezd ikki stansiya orasidagi 18 km masofani qancha vaqtda o'tadi.

28-BILET

1. Tovush manbalari va qabul qilgichlarni misollar yordamida tushuntiring. Infratovush va ultratovush haqida ayting.
2. Tok kuchi va uni o'lchash.
3. Motosikl 10 s davomida 18 km/soat tezlikda, 15 s da esa $28,8 \text{ km/soat}$ tezlikda, qolgan 5 s da 72 km/soat tezlik bilan harakatlandi. Uning butun yo'l davomidagi o'rtacha tezligini aniqlang.

29 –BILET

1. Qattiq jism, suyuqlik va gazlarning molekulyar tuzilishini misollar yordamida tushuntiring.
2. Jismlarning elektrlanishi. Elektroskop va elektrometr. O'tkazgichlar va izolyatorlar.
3. Laboratoriya ishi: Linza yordamida tasvir hosil qilish.

30-BILET

1. Sirpanish, dumalanish, ishqalanish deb nimaga aytiladi? Ishqalanishning foydali va zararli tomonlarini misollar yordamida tushuntiring va formulasini yozing.
2. Bug'lanish va kondensasiya. Qaynash.

3. Massasi 3 kg bo'lgan gurzi 125 sm balandlikdan sandonga erkin tushadi. Zarba kuchi 2,5 kN. Zarba qancha vaqt davom etadi?

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA‘LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA‘LIM MARKAZI**

**UMUMIY O‘RTA TA‘LIMNING 9-SINF O‘QUVCHILARI
YAKUNIY IMTIHONINI O‘TKAZISH BO‘YICHA METODIK
TAVSIYALAR VA MATERIALLAR**

FRANSUZ TILI

2017-2018 o‘quv yili

Umumiy oʻrta ta'limning 9-sinf o'quvchilari yakuniy imtihonini o'tkazish bo'yicha metodik tavsiyalar va materiallar Respublika ta'lim markazi ilmiy-metodik kengashining 2018 yil 11 apreldagi navbatdan tashqari 2-sonli yig'ilishida muhokama qilinib, amaliyotda foydalanish uchun tavsiya etilgan.

Umumiy oʻrta ta'limning 9-sinf o'quvchilari yakuniy imtihonini o'tkazish bo'yicha metodik tavsiyalar va materiallarini kommersiya maqsadida ko'paytirib tarqatish mumkin emas.

Maktab metodbirlashmalari yakuniy imtihoni materiallariga 15% o'zgartirishlar kiritishi mumkin.

Tuzuvchi:

S.Qurbonaliyeva - Respublika Ta'lim markazi Chet tillar bo'limi metodisti.

Taqrizchilar:

O.Abduraxmonova - Toshkent shahar, Yunusobod tumanidagi 51-maktabning fransuz tili o'qituvchisi.

D.Qurbonova - Toshkent shahar, Olmazor tumanidagi 196-maktabning fransuz tili o'qituvchisi.

M.Bobojonova - Toshkent shahar, Olmazor tumanidagi 196-maktabning fransuz tili o'qituvchisi.

KIRISH

Umumiy oʻrta taʼlim maktablarining 9-sinflari uchun fransuz tilidan yakuniy imtihoni ogʻzaki nutq koʻnikmasini aniqlash yuzasidan oʻtkaziladi. Yakuniy imtihonini oʻtkazishdan maqsad oʻquvchilarning chet til taʼlimi boʻyicha olgan bilim, koʻnikma va malakalarini aniqlashdan iborat. Unda ogʻzaki topshiriq 25 ta biletdan iborat boʻlib, har bir biletda ikkitadan topshiriq beriladi. Oʻquvchi olgan bilet boʻyicha tayyorgarlik koʻrishi uchun 20 minut vaqt beriladi.

Chet tillari chuqurlashtirib oʻqitiladigan sinflar va maktablar uchun maktab metodbirlashmasi qaroriga asosan qoʻshimcha 1 ta topshiriq beriladi va tayyorgarlik koʻrishi uchun qoʻshimcha 10 minut vaqt beriladi.

Oʻquvchi mavzu yuzasidan oʻz fikrini fransuz tilida erkin bayon etishi kerak. Oʻquvchi tomonidan bildirilgan fikrlar grammatik va fonetik jihatdan toʻgʻri bayon etilishi, nutqining ravonligi, mavzudan chetlashmaganligi va bildirilgan fikrlarning mantiqan bir-biri bilan bogʻliqligi hisobga olinadi. Fikrlar bayon etilayotganda, soʻz birikmalarining notoʻgʻri ifodalanishi, grammatik va fonetik qoidalarga rioya qilmaslik hollari bir gapning oʻzida ikki va undan ortiq kuzatilsa, oʻsha gap hisobga olinmaydi. Oʻquvchi bilet savollariga toʻliq javob bera olmasa, oʻqituvchi oʻquvchiga mavzu yuzasidan uchinchi savolni berishi mumkin. Bilet asosida va qoʻshimcha tarzda berilgan har bir savolga javob 5 ballik tizim asosida baholanadi. Masalan: 1-savolga 3 ball, 2-savolga 5 ball, 3-savolga 4 ball qoʻyilsa, baholar umumlashtirilib, oʻrtacha ball chiqariladi. $3+5+4=12:3=4$ ball.

Ogʻzaki topshiriq boʻyicha baholash mezon

Baholash mezon	Ball
Berilgan mavzuni toʻliq ogʻzaki bayon qila olsa, mavzu yuzasidan fikr bildirsa va uni asoslay olsa, toʻgʻri talaffuz va intonatsiya bilan gapirsa, berilgan mavzuga doir savollarga toʻliq javob bera olsa.	5
Berilgan mavzuni qiyinchilik bilan ogʻzaki bayon qila olsa, fikr tor bildirsa, talaffuz va intonatsiyada ozgina kamchilikka yoʻl qoʻysa, berilgan mavzuga doir savollarga qiyinchilik bilan javob bera olsa.	4
Berilgan mavzuni qisman ogʻzaki bayon qila olsa, fikr bildira olmasa, toʻgʻri talaffuz va intonatsiyaga rioya qilmasa, berilgan mavzuga doir savollarga qisman javob bera olsa.	3
Berilgan mavzuni tushunarsiz tarzda bayon qila olsa, fikr bildira olmasa, toʻgʻri talaffuz va intonatsiyaga rioya qilmasa, berilgan mavzu mazmuniga doir savollarga tushunarsiz tarzda javob bersa.	2
Berilgan mavzuni bir-biri bilan bogʻlanmagan jumlar bilan ogʻzaki bayon qila olsa, fikr bildira olmasa, toʻgʻri talaffuz va intonatsiyaga rioya qilmasa, matn mazmuniga doir savollarga javob bera olmasa.	1

Eslatma: Berilgan javoblar koʻrsatilgan meʼyorlardan biroz farq qilsa ham, yuqoridagi meʼzonlarga asoslanilgan holda baholanadi.

1-BILET

1. Mettez à la forme passive. *Les acteurs par le Président. (féliciter)*
2. Apprenez par coeur la chanson "Et si tu n'existais pas de Joe Dassin".
3. La conversation sur le thème "L'internet".

2-BILET

1. Trouvez le synonyme du mot "pointer".
2. Expliquez le sens du mot **les ovins**.
3. La conversation sur le thème "Les choses que je déteste".

3-BILET

1. Composez les phrases en transformant ces infinitif en gérondif. *réussir ses examens, faire une tour, publier la revue.*
2. PTT c'est
3. La conversation sur le thème "La situation géographique de la France".

4-BILET

1. Mettez au futur antérieur. *Aussitôt qu'ils (se rencontrer) ils nous téléphoneront.*
2. Que signifie l'expression "Passer un coup de fil" ?
3. La conversation sur le thème "L'annonce et publicité".

5-BILET

1. Utilisez l'accentuation "C'est qui" ou "C'est que". *Tu as reçu ma lettre?*
2. Qu'est-ce que c'est la carte orange ?
3. La conversation sur le thème "Le système de l'enseignement de l'Ouzbékistan".

6-BILET

1. Remplacez au style direct. *Samy a demandé si Bernard avait acheté les billes.*
2. Quelles fonctions définie la Constitution française ?
3. La conversation sur le thème "Le voyage".

7-BILET

1. Répondez à la question utilisant le subjonctif. *Vous pensez que ce bus va jusqu'à Tachkent ? Non ,*
2. Qui contrôle les actions du gouvernement ?
3. La conversation sur le thème "Le cinéma et le théâtre".
- 4.

8-BILET

1. Utilisez **ne que**. *Il a seulement 8 livres.*

2. Où se trouve le siège de l'ONU ?
3. La conversation sur le thème "L'internet : un réseau internationale".

9-BILET

1. Utilisez le participe présent. *Les personnes qui ont plus de 18 ans, peuvent voter.*
2. L'aquaculture, qu'est-ce que c'est ?
3. La conversation sur le thème "Dans l'office".

10-BILET

1. Mettez le pronom. *Je vais chez coiffeur.*
2. Continuez. **Camembert c'est** .
3. La conversation sur le thème "Les symboles de l'Ouzbékistan".

11-BILET

1. Utilisez la négation. *Est-ce qu'il y a quelqu'un dans la classe? Non, il ... y a*
2. Composez le schéma sur l'enseignement de votre pays !
3. La conversation sur le thème "L'industrie de l'Ouzbékistan".

12-BILET

1. Mettez à la voix active. *Le parc national est souvent visité par les élèves*
2. Conseil des ministres se compose
3. La conversation sur le thème "Le système de l'enseignement de la France".

13-BILET

1. Mettez au discours indirect. *Il leur disait : Achetez les billes !*
2. Qui sont "la population inactive" ?
3. La conversation sur le thème "Après l'école".

14-BILET

1. La concordance des temps. *Il pensé que Nodir (se tromper) de chemin.*
2. Un centre de diagnostique c'est
3. La conversation sur le thème "Le problème du chômage".

15-BILET

1. Mettez au futur proche. *Je (chanter) la chanson.*
2. Quelle est la fonction de ministre de la Défense ?
3. La conversation sur le thème "Les coutumes de l'Ouzbékistan".

16-BILET

1. Mettez le verbe au subjonctif. *Aziz veut que son ami (venir).*
2. Expliquez l'emploi du temps "La postériorité".
3. La conversation sur le thème "Les rayons de magasin d'alimentation".

17-BILET

1. Utilisez le gérondif. *Il (crier) et il (faire) des gestes.*
2. Quelles activités mène le fonds "ECOSAN" ?
3. La conversation sur le thème "L'armoiries, l'hymne, le drapeau de l'Ouzbékistan".

18-BILET

1. Mettez à la voix passive. *Madame le Maire de la région accueille la délégation étrangère.*
2. Chassez l'intrus ! *Le manteau, la poche, la beauté, le revers.*
3. La conversation sur le thème "Les curiosités de l'Ouzbékistan".

19-BILET

1. Mettez le pronoms relatifs composés. *L'école où je fais mes études se trouve à Boukhara.*
2. Qui s'occupe du placement des demandeurs d'emploi ?
3. La conversation sur le thème "Mes projets d'avenir".

20-BILET

1. Mettez le pronom qui convient. *Il revient de l'école.*
2. Qui est-ce Ibodoulla Narzoullayev ?
3. La conversation sur le thème "Ma maison" .

21-BILET

1. Répondez à la question en utilisant la négation. *Vous chanter quelquefois?*
2. Expliquez le **PIB**!
3. La conversation sur le thème "Les médias".

22-BILET

1. Mettez les pronoms compléments. *Je donne la pomme à Aziz.*
2. Qui est-ce Alexander Graham Bell ?
3. La conversation sur le thème "Mon livre préféré".

23-BILET

1. Mettez le verbe au conditionnel présent. *Je (pouvoir) conduire la voiture.*
2. Qu'est-ce que c'est la péniche ?
3. La conversation sur le thème "Ma profession choisie".

24-BILET

1. Mettez le pronom qui convient. *Il pense à son pays.*
2. Combien de secteurs se compose de l'économie et dites leurs noms?
3. La conversation sur le thème "L'industrie de la France".

25-BILET

1. Mettez le verbe à l'imparfait. *Sauf si le Maître (décider) de le rendre libre.*

2. Peugeot, Citroën, Chrysler France se sont
3. La conversation sur le thème “Les examens de l’école”.

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA’LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA’LIM MARKAZI**

**UMUMIY O‘RTA TA’LIMNING 9-SINF O‘QUVCHILARI
YAKUNIY IMTIHONINI O‘TKAZISH BO‘YICHA METODIK
TAVSIYALAR VA MATERIALLAR**

INGLIZ TILI

2017-2018 o‘quv yili

Umumiy oʻrta ta'limning 9-sinf o'quvchilari yakuniy imtihonini o'tkazish bo'yicha metodik tavsiyalar va materiallar Respublika ta'lim markazi ilmiy-metodik kengashining 2018 yil 11 apreldagi navbatdan tashqari 2-sonli yig'ilishida muhokama qilinib, amaliyotda foydalanish uchun tavsiya etilgan.

Umumiy oʻrta ta'limning 9-sinf o'quvchilari yakuniy imtihonini o'tkazish bo'yicha metodik tavsiyalar va materiallarini kommersiya maqsadida ko'paytirib tarqatish mumkin emas.

Maktab metodbirlashmalari yakuniy imtihoni materiallariga 15% o'zgartirishlar kiritishi mumkin.

Tuzuvchi:

X.Xakimova - Respublika Ta'lim markazi Chet tillar bo'limi boshlig'i.

Taqrizchi:

G.Raximova – Toshkent shahar, Sergeli tumanidagi 8-maktabning ingliz tili o'qituvchisi.

KIRISH

Umumiy oʻrta taʼlim maktablarining 9-sinflari uchun ingliz tilidan yakuniy imtihoni ogʻzaki nutq koʻnikmasini aniqlash yuzasidan oʻtkaziladi. Yakuniy imtihonini oʻtkazishdan maqsad oʻquvchilarning chet til taʼlimi boʻyicha olgan bilim, koʻnikma va malakalarini aniqlashdan iborat. Unda ogʻzaki topshiriq 25 ta biletidan iborat boʻlib, har bir biletida ikkitadan topshiriq beriladi. Oʻquvchi olgan bilet boʻyicha tayyorgarlik koʻrishi uchun 20 minut vaqt beriladi.

Chet tillari chuqurlashtirib oʻqitiladigan sinflar va maktablar uchun maktab metodbirlashmasi qaroriga asosan qoʻshimcha 1 ta topshiriq beriladi va tayyorgarlik koʻrishi uchun qoʻshimcha 10 minut vaqt beriladi.

Oʻquvchi mavzu yuzasidan oʻz fikrini ingliz tilida erkin bayon etishi kerak. Oʻquvchi tomonidan bildirilgan fikrlar grammatik va fonetik jihatdan toʻgʻri bayon etilishi, nutqining ravonligi, mavzudan chetlashmaganligi va bildirilgan fikrlarning mantiqan bir-biri bilan bogʻliqligi hisobga olinadi. Fikrlar bayon etilayotganda, soʻz birikmalarining notoʻgʻri ifodalanishi, grammatik va fonetik qoidalarga rioya qilmaslik hollari bir gapning oʻzida ikki va undan ortiq kuzatilsa, oʻsha gap hisobga olinmaydi. Oʻquvchi bilet savollariga toʻliq javob bera olmasa, oʻqituvchi oʻquvchiga mavzu yuzasidan uchinchi savolni berishi mumkin. Bilet asosida va qoʻshimcha tarzda berilgan har bir savolga javob 5 ballik tizim asosida baholanadi. Masalan: 1-savolga 3 ball, 2-savolga 5 ball, 3-savolga 4 ball qoʻyilsa, baholar umumlashtirilib, oʻrtacha ball chiqariladi. $3+5+4=12:3=4$ ball.

Ogʻzaki topshiriq boʻyicha baholash mezonlari

Mezonlar	Ball
Berilgan mavzuni toʻliq ogʻzaki bayon qila olsa, mavzu yuzasidan fikr bildirsa va uni asoslay olsa, toʻgʻri talaffuz va intonatsiya bilan gapirsa, berilgan mavzuga doir savollarga toʻliq javob bera olsa.	5
Berilgan mavzuni qiyinchilik bilan ogʻzaki bayon qila olsa, fikr tor bildirsa, talaffuz va intonatsiyada ozgina kamchilikka yoʻl qoʻysa, berilgan mavzuga doir savollarga qiyinchilik bilan javob bera olsa.	4
Berilgan mavzuni qisman ogʻzaki bayon qila olsa, fikr bildira olmasa, toʻgʻri talaffuz va intonatsiyaga rioya qilmasa, berilgan mavzuga doir savollarga qisman javob bera olsa.	3
Berilgan mavzuni tushunarsiz tarzda bayon qila olsa, fikr bildira olmasa, toʻgʻri talaffuz va intonatsiyaga rioya qilmasa, berilgan mavzu mazmuniga doir savollarga tushunarsiz tarzda javob bersa.	2
Berilgan mavzuni bir-biri bilan bogʻlanmagan jumlar bilan ogʻzaki bayon qila olsa, fikr bildira olmasa, toʻgʻri talaffuz va intonatsiyaga rioya qilmasa, matn mazmuniga doir savollarga javob bera olmasa.	1

Eslatma: Berilgan javoblar koʻrsatilgan meʼyorlardan biroz farq qilsa ham, yuqoridagi meʼzonlarga asoslanilgan holda baholanadi.

1-BILET

1. In Wales lessons ... (teach) in Welsh.
2. How many private schools are there in Huntsville?
3. Topic on theme "Internet in our life".

2-BILET

1. My ideal place is place ... (where/who/what/when) there is good weather all year round.
2. What chambers the Oliy Majlis consists of?
3. Topic on theme "My favorite habits".

3-BILET

1. Give the definition: A cook is a ..., a cooker is a
2. Who is the author of "Treasure Island"?
3. Topic on theme "Geographical location of Great Britain".

4-BILET

1. Give the definition: pulling somebody's hair.
2. What is darts?
3. Topic on theme "Adverstment and announcements".

5-BILET

1. Express the meaning of phrase in one word: To spring over.
2. Which year did we begin to use the Internet in Uzbekistan?
3. Topic on theme "Education system of Uzbekistan".

6-BILET

1. to call/early/we/him/us/didn't/for/so/expect.
2. What evidence is there that "Make Money" was a successful promotion?
3. Topic on theme "Travelling".

7-BILET

1. Correct variant of Indirect Speech: She said, "I must send him a telegram today."
2. Why do advertisers use "generalization"?
3. Topic on theme "Cinema and theatre".

8-BILET

1. Express the meaning of phrase in one word: To take the first step.
2. What is an advertising code?
3. Topic on theme "Internet and social sites".

9-BILET

1. sooner/we/Bad/us/than/weather/return/expected/made/to.
2. What happens if an advert breaks the code?
3. Topic on theme “Government and political structure in Uzbekistan”.

10-BILET

1. Find grammar mistake in this sentence: Nobody told me how to behave on the interview.
2. Can Internet make our life easier? Why?
3. Topic on theme “State symbols”.

11-BILET

1. Metro Goldwyn Mayer films begin with a ... (roar) lion.
2. Who is the leader of the parliament?
3. Topic on theme “Industry of Uzbekistan”.

12-BILET

1. know/of/the telephone/do/you/school/number/our?
2. Who is the author of the book “Jane Eyre”?
3. Topic on theme “Education system of Great Britain”.

13-BILET

1. Fill in the gaps with the preposition: My elder sister is really interested ... the problems of the environment.
2. Who is Lady Di?
3. Topic on theme “Advertising standards ”.

14-BILET

1. Correct variant of Indirect Speech: “May I keep your dictionary till Friday?” she asked me.
2. What is bullying?
3. Topic on theme “Industry in Uzbekistan”.

15-BILET

1. him/ to give up/ of/ bad/ smoking/ Everybody/ promise/ this/ heard/ habit.
2. What is the difference between work, a job and a profession?
3. Topic on theme “Political parties in Uzbekistan and Great Britain”.

16-BILET

1. Express the meaning of “keep working”.
2. Who is the author of “The picture of Dorian Gray”?
3. Topic on theme “The future language is...”.

17-BILET

1. Find the mistake: It is the secretarys duty to answer the phone.
2. Where does the Queen of England live?
3. Topic on theme “UNESCO in Uzbekistan”.

18-BILET

1. Oil/18th century/a/ lovely/ painting.
2. What does GM Uzbekistan produce?
3. Topic on theme “A day in life of a pupil”.

19-BILET

1. can/for/ good/tomorrow/a walk/weather/the/if/is/we/go.
2. What is English marmalade?
3. Topic on theme “Multi-nationals”.

20-BILET

1. If he (have not have) problems last week, he (may be talk) to us now.
2. What is the official name of Uzbekistan?
3. Topic on theme “My dream house”.

21-BILET

1. I heard the new speaker, ... (what/who/whose) was boring.
2. What is the official name of USA?
3. Topic on theme “Information technologies in our life”.

22-BILET

1. repaired/had/my/just/I/have/phone.
2. What is the official name of UK?
3. Topic on theme “My favorite book”.

23-BILET

1. How long does it take your family to go to the market?
2. What types of school are there in England and Wales?
3. Topic on theme “My future profession”.

24-BILET

1. How long does it take to get your hair cut?
2. What types of primary schools in England?
3. Topic on theme “Communications”.

25-BILET

1. Make sentence with should have: Mary’s watch isn’t going. ... (repair)
2. What are private schools called in England and Wales?
3. Topic on theme “Industry in the UK”.

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA‘LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA‘LIM MARKAZI**

**UMUMIY O‘RTA TA‘LIMNING 9-SINF O‘QUVCHILARI
YAKUNIY IMTIHONINI O‘TKAZISH BO‘YICHA
METODIK TAVSIYALAR VA MATERIALLAR**

JISMONIY TARBIYA

2017-2018 o‘quv yili

Umumiy oʻrta taʼlimning 9-sinf oʻquvchilari yakuniy imtihonni oʻtkazish boʻyicha metodik tavsiyalar va materiallar Respublika taʼlim markazi ilmiy-metodik kengashining 2018 yil 11 apreldagi navbatdan tashqari 2-sonli yigʻilishida muhokama qilinib, amaliyotda foydalanish uchun tavsiya etilgan.

Umumiy oʻrta taʼlimning 9-sinf oʻquvchilari yakuniy imtihonni oʻtkazish boʻyicha metodik tavsiyalar va materiallarini kommersion maqsadida koʻpaytirib tarqatish mumkin emas.

Maktab metodbirlashmalari yakuniy imtihon materiallariga 15% oʻzgartirishlar kiritishi mumkin.

Tuzuvchilar:

Yu.A.Roʻziyeva–Respublika taʼlim markazi metodisti.

Z.A.Rahimova– Toshkent shahar Olmazor tumanidagi 249-maktabning jismoniy tarbiya fani oʻqituvchisi.

Taqrizchilar:

Z.X.Toʻxtayeva- Toshkent shahar Olmazor tumanidagi 119-maktabning jismoniy tarbiya fani oʻqituvchisi.

A.A.Xalikov- Toshkent shahar Yunusobod tumanidagi 246-maktabning jismoniy tarbiya fani oʻqituvchisi

KIRISH

Umumiy oʻrta taʼlim maktablarining 9-sinflarida jismoniy tarbiya fanidan yakuniy attestatsiya amaliy va nazariy tarzda tavsiya etilgan imtihon materiallari asosida oʻtkaziladi.

Yakuniy attestatsiyaning amaliy qismida tibbiy xodim boʻlishi shart.

Tibbiyot muassasalari tomonidan jismoniy tarbiya mashgʻulotlaridan ozod etish toʻgʻrisidagi maʼlumotnomaga ega boʻlgan oʻquvchilar pedagogic kengash qarori bilan yakuniy attestatsiyadan ozod etiladi. Ushbu oʻquvchilarning yakuniy ballari oʻquv yilida (choraklar davomida) olgan baholaridan kelib chiqqan holda qoʻyiladi.

Amaliy va nazariy qism bir kunda oʻtkazilishi, konvertlari imtihon kuni ochilishi hamda dalolatnoma, bayonnomalar imtihon jarayonida toʻldirib borilishi lozim.

Har bir oʻquvchi nazariy qism uchun tayyorlab qoʻyilgan 30 ta savol biletlaridan bittasini tortadi. Savol biletlariga yozma ravishda javob berib, imtihon hayʼat aʼzolariga oʻqib beradi.

Yakuniy imtihonning amaliy qismini topshirish uchun sinf ikki guruhga, (oʻgʻil va qiz bolalarga) boʻlinadi. Har bir guruhdan bittadan oʻquvchi konvertlardan birini tortadi. Shu tortilgan konvertdagi bilet boʻyicha oʻz guruh aʼzolari bilan koʻrsatilgan tartibda birin-ketin topshiradi. Qolgan konvertlar ochilmaydi.

Amaliy imtihon sinovlarni qabul qilish metodikasi: 60 metrga yugurish. 60 metr masofaga yugurish yoʻlakchasi tekis va qoplamali boʻlishi kerak. Start, marra va yoʻlakcha chiziqlari aniq chizilgan hamda masofa toʻgʻri oʻlchangan boʻlishi lozim. Yugurish past startdan amalga oshiriladi. Natija 0,1 soniyagacha aniqlanadi.

1000, 2000 metrga yugurish. Yugurish tekis maydonda olib boriladi. Yugurish vaqtida toʻgʻri nafas olib chiqarish va yugurish qoida texnikasiga ahamiyat qaratiladi. Yugurish yuqori startdan amalga oshiriladi. Vaqt 1 soniyagacha aniq oʻlchanadi.

4x10 metrga mokisimon yugurish. Yugurish ikki tomonidan chizilgan, 10 metrli masofa yoʻlakcha ichida bajariladi. Yugurish yuqori startdan amalga oshiriladi. Yugurish jarayonida burilishlarda oyoq uchlari chiziqdan oʻtgan holda bajarilishi lozim.

Argʻamchida sakrash. Argʻamchini 1 daqiqa davomida ikki oyoqda sakrash orqali bajariladi. Sakrash jarayonida oyoq hamda boshqa tana aʼzolari tegib sakrash majbur toʻxtab qolsa, imtihon topshiruvchi vaqt tugagunga qadar hisobni davom ettiradi. Umumiy sakrash hisobi bayonnomaga yoziladi.

Baland turnikda osilib tortilish. Qoʻllar toʻgʻri osilib turgan holatdan (oyoqlar yerga tegmaydi) iyakni toʻgʻrisigacha tortiladi. Qoʻl tirsaklari toʻliq uzatilgan holda gavda yana pastga tushiriladi. Osilib tortilishda, gavda har tomonlarga harakatlanishi, oyoqlarni bukib koʻtarib tortilishlar hamda iyakgacha bajarilmaganlari hisobga kirmaydi. Toʻgʻri tortilishlar soni bayonnomaga yoziladi.

Yotgan holatda gavdani koʻtarish. D.h – chalqancha yotish (gimnastika matida) – oyoqlar uzatilgan, qoʻllar bosh orqasida, barmoqlar bir-biriga qulf

qilingan holatida. Yordamchi o'quvchi imtihon topshiruvchining oyoq yuzasini polga bosib turadi. Imtihon topshiruvchi bir tekis k o'tarilib tizzaga qo'l bilaklarini tekkazadi. Orqaga harakatlanib qaytishda gimnastika matiga yelkalar to'liq tegishi lozim. 1 daqiqa davomida ko'tarilish hisobi natijalari bayonnomaga yoziladi.

Basketbol. Imtihon topshiruvchi to'pni ko'krakdan halqaga jarimadan tashlaydi. 8 imkoniyatdan aniq tushirilgan t o'plar soni hisobga olinadi.

Voleybol. O'quvchilar t o'pni yuqoridan yoki pastdan belgilangan nuqtaga to'g'ri oshiradi (podacha). Masalan: o'qituvchi tomonidan (gardish yordamida) maxsus belgilagan maydon zonalariga aniq oshirishi kerak.

Qo'l to'pi. Imtihon topshiruvchi to'pni yerga urib olib yurishni yugurish yo'lakhasi ichida bajaradi. To'pni yerga urib olib yurish 30 metr masofagacha bajarilib, texnikasiga ahamiyat qaratiladi. Natija 0,1 soniyagacha aniqlanadi.

Futbol. To'p bilan jonglyorlik qilishni oyoqning uchi va tizzalar bilan amalga oshirish mumkin. To'p bilan jonglyorlik qilishni o'quvchi 3 urinishda bajarib ko'rsatadi, shundan eng yaxshi bajarilgani hisobga olinadi va bayonnomaga yoziladi.

O'quvchining har bir amaliy mashg'ulotidan va nazariy savolga bergan javoblari 5 ballik tizim asosida baholanadi. Ballar umumlashtirilib o'rtacha baho chiqariladi. Masalan: $5+4+4+4+4=21:5=4.2$ yaxlitlangan holda 4 baho qo'yiladi.

1. Yakuniy attestatsiya dalolatnomasini to'ldirish namunasi

D A L O L A T N O M A

Tuzildi ushbu dalolatnoma, shu haqdakim 2018 yil “___” may kuni ___ maktabning 9-“___” sinf o'quvchilari tomonidan yakuniy attestatsiya konvertlari ochildi. Biz kim dalolatnoma tuzuvchilar: attestatsiyai hay'ati raisi ___ (F.I.) ___, attestatsiya oluvchi o'qituvchi ___ (F.I.) ___, attestatsiya assistenti ___ (F.I.) ___ lar nazorati ostida amalga oshirildi. Sinf o'quvchilaridan ___ nafari ishtirok etdi. **Amaliy:** O'g'il bolalardan ___ (F.I.) ___ Bilet № ___ (imzo) ___

Qiz bolalardan ___ (F.I.) ___ Bilet № ___ (imzo) ___ tortildi.

Nazariy: ___ (F.I.) ___ (imzo) ___ tomonidan ochildi.

Attestatsiya hay'ati raisi: ___ (F.I.) ___ (imzo) ___

Attestatsiya oluvchi o'qituvchi: ___ (F.I.) ___ (imzo) ___ M.O'.

Attestatsiya assistenti: ___ (F.I.) ___ (imzo) ___

2. Yakuniy nazorat attestatsiya bayonnomasini to'ldirish namunasi.

2018 yil ___ -may № ___ umumiy o'qirta ta'lim maktabi 9 - “___” sinf ___ (o'g'il, qiz bolalar) ___ Bilet № ___

B A Y O N N O M A S I

№	O'quvchilarning F. I.	60m yugurish		Gimnastika		Basketbol		Turgan joyda uzunlikka sakrash		Nazariy		Umumiy ball
		natija	ball	natija	ball	natija	ball	natija	ball	Bilet№	ball	
1	Sobirov A.											
2												
3												

Attestatsiya hay'ati raisi: _____ (F.I.) _____ (imzo) _____

Attestatsiya oluvchi o'qituvchi: _____ (F.I.) _____ (imzo) _____

Attestatsiya assistenti: _____ (F.I.) _____ (imzo) _____

Nazariy savollarga berilgan javoblarni baholash mezonlari

Mezonlar	Ballar
Savol mazmunan to'la ochib berilsa, fikrlari to'liq hamda aniq bo'lib, jismoniy tarbiya va sportga bog'liq holda ifodalay olsa.	5
Javob mazmunan to'g'ri, jismoniy tarbiya va sportga bog'liq holda bo'lib, lekin ikkilanish va taxmin bo'lsa.	4
Javob mazmunan to'liq ochib berilmasa, qisman to'g'ri bo'lib, tushunchalarni izohlashda bir qancha xatoliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa.	3
Javob mazmunan to'liq ochib berilmasa, fikrlar va tushunchalar to'g'ri xulosalanmagan bo'lib, xatolar ko'p bo'lsa.	2
Javob mazmunan to'liq ochib berilmasa, fikrlar va tushunchalar noto'g'ri talqin etilgan, xatolar ko'p bo'lsa.	1

Amaliy mashg'ulotlarni baholash mezonlari

Baholash mezonlari	Ballar
Talab qilingan mashqlarni bajarishda mashq elementlari bajarilishi ketma-ketlik asosida va ular o'rtasidagi bog'lanish to'g'ri ishonchli bajarilgan bo'lib, sport anjomlaridan foydalanishda xavfsizlik texnika qoidalariga rioya etgan bo'lsa.	5
Talab qilingan mashq erkin, ishonchli elementlarga bog'liq holda bajarilib, 1-2 ta juz'iy xatoga yo'l qo'yilib, sport anjomlaridan foydalanishda xavfsizlik texnika qoidalariga rioya etgan bo'lsa.	4
Talab qilingan mashq ishonchsiz, elementlar qisman bajarilib, 3-4 ta juz'iy xatoga yo'l qo'yilib, sport anjomlaridan foydalanishda xavfsizlik texnika qoidalariga rioya etgan bo'lsa.	3
Talab qilingan mashq ishonchsiz, elementlar qisman bajarilib, 3-4 ta juz'iy xatoga yo'l qo'yilib, sport anjomlaridan foydalanishda xavfsizlik texnika qoidalariga rioya etgan bo'lsa. Mashq bajarishda 3 tadan ortiq va juz'iy qo'pol xatoga yo'l qo'yilsa.	2

Talab qilingan mashq ishonchsiz, elementlar bajarilishida qoʻl xatolarga yoʻl qoʻyilib, sport anjomlaridan foydalanishda xavfsizlik texnika qoidalariga rioya etilmasa, harakat sust boʻlib, mashq toʻliq bajarilmasa.	1
--	---

NAZARIY SAVOLLAR

1. Kun tartibi nima va u qanday tuziladi?
2. Chiniqish turlari va tabiiy omillar haqida yozing.
3. Chaqqonlik deb nimaga aytiladi ?
4. Olimpiya tarixi va oʻyinlari haqida gapirib bering.
5. Egiluvchanlik deb nimaga aytiladi? Egiluvchanlik koʻproq qaysi sport turida rivojlanadi?
6. Shaxmat doskasi necha katakdan iborat. Shaxmat donalari nomini va yurishini izohlab bering?
7. Yengil atletika turlari ?
8. Basketbol oʻyini nechanchi yil va kim tomonidan kashf etilgan hamda toʻpning oʻirligi va aylanasi qancha?
9. Jismoniy mashgʻulot jarayonida asosiy texnika xavfsizligi va shikastlanganda qanday birinchi yordam koʻrsatiladi?
10. Shaxsiy va jamoat gigiyenasi qoidalariga qanday rioya qilish kerak. “Sogʻlom turmush tarzi deganda nimani tushunasiz?
11. Jismoniy tarbiya nima? Jismoniy tarbiya darslarida asosan nimalarga eʼtibor qaratish lozim?
12. Yugurib kelib uzunlikka sakrashni bajarish ketma-ketligini yozing.
13. Jismoniy tarbiyada nechta sifat bor va ular qaysilar? Jismoniy sifatlarning har biriga taʼrif bering.
14. “Alpomish” va “Barchinoy” maxsus test sinovlari qachon va nima maqsadda Respublikamizga joriy etildi? “Alpomish” va “Barchinoy” maxsus test sinovlari nechta bosqichga boʻlib oʻtkaziladi?
15. Zamonaviy Olimpiada oʻyinlari ramzi boʻlgan halqalarining ranglari boʻyicha qitʼalarning ketma-ketligini aniqlang?
16. Voleybol oʻyini qanday jismoniy sifatlarni rivojlantiradi?
17. Sportchilarimiz Oʻzbekiston Respublikasi mustaqil davlat boʻlib nechida marta Olimpiada oʻyinlarida ishtirok etishgan?
18. Kurash bilan shugʻullanishdan oldin qanday jismoniy tayyorgarlik mashqlari bajariladi?
19. Milliy harakatli oʻyinlarni sanab bering ?
- 20.9-sinf oʻquvchisi 60 metr masofaga 5 ball uchun qancha vaqt ichida yugurishi kerak ?
- 21.Marafon yugurishning masofasi qancha?
22. Qoʻl toʻpi oʻyini nechanchi yil va kim tomonidan kashf etilgan hamda toʻpning oʻirligi va aylanasi qancha?
23. Badiiy gimnastika bilan sport gimnastikasining farqini aytib bering?

24. Respublikamizda joriy etilgan uch bosqichli sport musobaqalari haqida ma'lumot bering. "Umid nihollari" sport musobaqalari qachondan boshlab o'tkazilib kelinmoqda va qanday sport turlarini o'z ichiga oladi?

25. Kuch deb nimaga aytiladi? Kuch rivojlantiruvchi mashqlarni tushuntirib bering?

26. Futbolda bir o'yinning o'zida 2, 3, 4 gol urilgan holat nima deb ataladi.

27. Jismoniy mashqlarni bajarish vaqtida o'z- o'zini muxofaza qilish.

28. Voleybol o'yini nechinchi yil va kim tomonidan kashf etilgan hamda to'pning o'irligi va aylanasi qancha?

29. Futbol o'yinining tarixi. O'zbekistonga kirib kelishi, (xalqaro standartlar bo'yicha o'yin maydoni o'lchami), haqida ma'lumot bering?

30. Suzishning qanday usullarini bilasiz?

1-Bilet

1. Gimnastika. Gimnastik o‘rindiqa tayanib, qo‘llarni bukish va yozish.

Me‘yor: (marta) 13 – 10 – 8 – 6. 2.

2. Yengil atletika. 4x10 metrga mokisimon yugurish.

Me‘yor: (soniya) 10,0 – 10,5 – 11,0 – 11,5. 3.

3. Gandbol. To‘pini texnikaga ahamiyat qaratgan holda 30 metr masofaga to‘pni urib yugurish.

Me‘yor: (soniya) 6,8 – 6,9 – 7,0 – 7,2.

4. Kurash. “Orqadan chalish” usuli.

Me‘yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

2-Bilet

1. Gimnastika. 110 sm balandlikdagi gimnastika “kozyoli” ustidan oyoqlarni kerib sakrab o‘tish.

Me‘yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

2. Yengil atletika. 1000 metrga yugurish.

Me‘yor: (daqiqqa) 5,00 – 5,30 – 6,00 – 6,30.

3. Gandbol. Gandbol to‘pini aniq nishonga otish

Me‘yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

4. Kurash. “Oldindan chalish” usuli.

Me‘yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

3-Bilet

1. Gimnastika. Arg‘amchi bilan 1 daqiqa sakrash

Me‘yor: 120-5, 100-4, 90-3, 80-2

2. Yengil atletika. 60 metrga yugurish.

Me‘yor: (soniya) 9,5 – 10,0 – 10,5 – 11,0.

3. Basketbol. Basketbol to‘pini 8 imkoniyatdan jarimadan tashlash.

Me‘yor: (aniq otilgan to‘plar soni / marta) 4 – 3 – 2 – 1.

4. Kurash. “Oyoq yonidan qoqib yiqitish” usuli.

Me‘yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

4-Bilet

1. Gimnastika. Bir oyoqda to‘pponcha usulida o‘tirib turish

Me‘yor: Texnikaga rioya etgan holda; ”5”-6, “4”-5, “3”-4, “2”-2.

2. Yengil atletika. Yugurib kelib balandlikka sakrash.

Me‘yor: (sm) 115 – 105 – 95 – 85.

3. Voleybol. Voleybol to‘pini uzatishni 6 imkoniyatdan zonaga qarab aniqlash.

Me‘yor: 3-“5”, 2-“4”, 1-“3”, 0-“2”

4. Kurash. “Beldan oshirib tashlash” usuli.

Me‘yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

5-Bilet

1. Gimnastika. Akrobatika: Ikki marta oldinga, orqaga umbaloq oshish, kurakda turish. “Ko‘prik” hosil qilish.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

2. Yengil atletika. Yugurib kelib tennis to'pini (150 gr) uloqtirish.

Me'yor: (metr) 28 – 23 – 18 – 13.

3. Basketbol. Basketbolda belgilangan jarima to'pini 8 imkoniyatdan tashlash.

Me'yor: (aniq otilgan to'plar soni / marta) 4 – 3 – 2 – 1.

4. Kurash. "Ichkaridan boldir orqasiga tashlash" usuli.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

(O'g'il bolalar)

1-Bilet

1. Gimnastika. Bir oyoqda tupponcha usulida o'tirib turish

Me'yor: Texnikasiga etibor qaratish; 8-"5", 6-"4", 4-"3", 3-"2"

2. Yengil atletika. 60 metrga yugurish.

Me'yor: (soniya) 9,0 – 9,2 – 9,4 – 10.

3. Basketbol. Basketbolda belgilangan jarima to'pini 8 imkoniyatdan tashlash.

Me'yor: (aniq otilgan to'plar soni / marta) 5 – 4 – 2 – 1.

4. Kurash. "Oyoq yordamida oyoqlar ichidan ko'tarib tashlash" usuli.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

2-Bilet

1. Gimnastika Baland turnikda tortilish

Me'yor: (marta) 9 – "5" 7– "4" 5– "3". 2-"2"

2. Yengil atletika. 2000 metrga yugurish.

Me'yor: (daqiqa) 9,30 – 10,00 – 11,00 – 12,00.

3. Gandbol. Qo'l to'pini texnikaga ahamiyat qaratgan holda 30 metr masofaga to'pni urib yugurish.

Me'yor: (soniya) 6,6 – 6,7 – 6,8 – 7,0.

4. Kurash. "Oyoqlar yordamida yonboshdan ko'tarib tashlash" usuli.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

3-Bilet

1. Gimnastika. Arg'amchida 1 daqiqa davomida sakrash.

Me'yor: (marta) 100 – 90 – 80 – 70.

2. Yengil atletika. 4x10 metrga mokisimon yugurish.

Me'yor: (soniya) 9,5 – 9,8 – 10,3 – 10,8.

3. Futbol. To'pni zarb bilan uzoqqa tepish (o'ng va chap oyoqda tepilgan to'plar yig'indisi).

Me'yor: (metr) 50 – 45 – 40 – 35.

4. Kurash. "Yelkadan oshirib tashlash" usuli.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

4-Bilet

1. Gimnastika. Akrobatika elementlarini bajarish.

Me'yor: Texnikaga rioya etgan holda.

2. Yengil atletika. 1000 metrga yugurish.

Me'yor: (daqiqa) 3,40 – 4,00 – 4,30 – 5,00.

3. Futbol: Futbol to'pi bilan oyoqda jonglyorlikni bajarish.(har bajarganda oyoqni yerga qo'yib olish.)

Me'yor: (marta) 20 – 18 – 15 – 12.

4. Kurash. “Ichkaridan boldir orqasiga tashlash” usuli.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

5-Bilet

1. Gimnastika. Qo'llarga tayangan holda qo'llarni bukish va yozish.

Me'yor: 25-“5”, 20-“4”, 15 -“3”, 10-“2”

2. Yengil atletika: Yugurib kelib tennis to'pini (150 gr) uloqtirish.

Me'yor: (metr) 45 – 40 – 33 – 25.

3. Voleybol. Voleybol to'pini uzatishni 6 imkoniyatdan zonaga qarab aniqlash.

Me'yor: 3-“5”, 2-“4”, 1-“3”, umuman tushura olmasa-“2”

4. Kurash. “Oyoq yonidan qoqib yiqitish” usuli.

Me'yor: Texnikasiga ahamiyat qaratish.

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA‘LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA‘LIM MARKAZI**

**UMUMIY O‘RTA TA‘LIMNING 9-SINF
BITIRUVCHILARI YAKUNIY ATTESTATSIYASINI
O‘TKAZISH BO‘YICHA
METODIK TAVSIYALAR VA MATERIALLAR**

KIMYO

2017-2018 o‘quv yili

Umumiy o'rta ta'limning 9-sinf bitiruvchilari yakuniy attestatsiyasini o'tkazish bo'yicha metodik tavsiyalar va materiallar Respublika ta'lim markazi ilmiy metodik kengashining 2018 yil 11 apreldagi navbatdan tashqari 2-sonli yig'ilishida muhokama qilinib, amaliyotda foydalanish uchun tavsiya etilgan.

Umumiy o'rta ta'limning 9-sinf bitiruvchilari yakuniy attestatsiyasini o'tkazish bo'yicha metodik tavsiyalar va materiallarini kommersion maqsadida ko'paytirib tarqatish mumkin emas.

Maktab metodbirlashmalari yakuniy attestatsiya materiallariga 15% o'zgartirishlar kiritishi mumkin.

Tuzuvchi:

G.Shoisaeva - Respublika ta'lim markazi metodisti

KIRISH

Umumiy o'rta ta'lim muasasalarining 9-sinflarida kimyo fanidan yakuniy attestatsiya tavsiya qilingan biletlarga **yozma** javob berish usulida o'tkaziladi.

Biletlar soni 30 ta bo'lib, har bir biletda 3 tadan savol va topshiriqlar berilgan. Birinchi va ikkinchi savol nazariy, uchinchi savol esa masala yechish yoki mashqlar bajarish bo'yicha topshiriqlardan iborat bo'ladi.

Topshiriqlarni bajarish uchun 60 minut vaqt ajratiladi.

O'quvchilar ishlarini baholashda to'g'ri javob 5 ballik tizim asosida baholanadi. Baholar umumlashtirilib o'rtacha ball chiqariladi. Masalan: $5+4+3=12:3=4$

Biletlardagi savol-topshiriqlardan foydalanishda fan o'qituvchisi maktab metodbirlashma qarori bilan 15 % o'zgartirish kiritishi mumkin.

O'quvchilar ishlari quyidagi mezonlar asosida baholanadi.

Nazariy savollarga yozilgan javoblarni quyidagicha baholash mumkin

Mezon	ball
O'quvchi kimyoviy jarayon va qonuniyatlar, tegishli modda va birikmalarning molekulyar, elektron va tuzilish formulasi, nomlari, uning fizik va kimyoviy xossalari va olinishiga oid reaksiya tenglamalari hamda, tabiatda uchrashi, ishlatilish sohalari aniq izohlanib bexato bo'lsa;	5
O'quvchi kimyoviy jarayon va qonuniyatlar, tegishli modda va birikmalarning molekulyar, elektron va tuzilish formulasi, nomlari, uning fizik va kimyoviy xossalari va olinishiga oid reaksiya tenglamalarini to'g'ri yozib, biroq tabiatda uchrashi yoki ishlatilish sohasini aniq yoritib bera olmasa;	4
O'quvchi kimyoviy jarayon va qonuniyatlar haqida tushunchaga ega bo'lib, tegishli modda va birikmalarning molekulyar, elektron va tuzilish formulalarini to'g'ri yozib, to'g'ri nomlasa, uning kimyoviy, fizik xossalari, olinishini namoyon qiluvchi reaksiya tenglamalarini yozishda 2 ta xatoga yo'l qo'ysa;	3
O'quvchi kimyoviy jarayon va qonuniyatlarni, tegishli modda va birikmalarning molekulyar, elektron va tuzilish formulalarini, uning kimyoviy, fizik xossalari, olinishini namoyon qiluvchi reaksiya tenglamalarini bilmasa, ammo tabiatda uchrashi, ishlatilish sohalari haqidagina ma'lumot bera olsa;	2
O'quvchi kimyoviy jarayon va qonuniyatlarni, tegishli modda va birikmalarning molekulyar, elektron va tuzilish formulalarini, uning kimyoviy, fizik xossalari, olinishini namoyon qiluvchi reaksiya tenglamalari, tabiatda uchrashini bilmasa, ammo ishlatilish sohasini qisman ayta olsa	1

Masalalar quyidagi mezonlar asosida baholanadi

Mezon	ball
Masalani berilish sharti, tegishli reaksiya tenglamalari to'g'ri va aniq yozilgan, eng qulay yo'l bilan mantiqiy fikrlab yechilgan, matematik hisoblashlarda xatolarga yo'l qo'yilmagan bo'lsa	5
Masalani berilish sharti aniq yozilgan, tegishli reaksiya tenglamalari to'g'ri yozilgan, matematik hisoblash to'g'ri bajarilgan, ammo masala noqulay yo'l bilan yechilgan bo'lsa;	4
Masalani sharti aniq yozilmagan, tegishli reaksiya tenglamalari xato yozilgan, yechilishida javob to'g'ri emas, matematik hisoblashlarda xatolarga yo'l qo'yilgan bo'lsa	3
Masalani berilish sharti yozilmagan, faqatgina tegishli reaksiya tenglamasi yozilgan, matematik hisoblashlarda xatolarga yo'l qo'yilgan, masala yechilmagan bo'lsa	2
Masalani berilish shartini yozish uchun harakat qilingan, masalani yechish uchun boshqa amallar bajarilmagan bo'lsa	1

1-BILET

1. Elektrolitlar va noelektrolitlar NaOH, Ca(OH)₂, H₂SO₄, HCl, K₂CO₃, NaHCO₃-moddalarni elektrolitik dissosiasiyalanish reaksiya tenglamasini yozing.
2. Alkanlarning umumiy formulasi, gomologik qatori, tuzilishi, izomeriyasi, nomlanishi.
3. 50 g 5 % li osh tuzi eritmasini tayyorlash uchun qancha tuz va suv kerak bo'ladi?

2- BILET

1. Sulfat kislotaning kimyoviy xossalari va unga xos reaksiya tenglamalarni yozing.
2. Alkenlarning umumiy formulasi, gomologik qatori, tuzilishi, izomeriyasi, nomlanishi.
3. Rux gidroksidning olinishi, unga kislota va ishqorning ta'siri reaksiya tenglamasini yozing.

3-bilet

1. Nitrat kislotaning kimyoviy xossalarini reaksiya tenglamalar bilan ifodalang.
2. Alkinlarning umumiy formulasi, gomologik qatori, tuzilishi, izomeriyasi, nomlanishi.
3. Alyuminiy gidroksidning olinishi, unga kislota va ishqorning ta'siri reaksiya tenglamalarni yozing.

4- BILET

1. Kovalent bogʻlanish va uning turlari misollar bilan izohlang.
2. Dien uglevodorodlar umumiy formulasi, gomologik qatori, tuzilishi, izomeriyasi, nomlanishi.
3. Quyida berilgan moddalarning qaysilari xlorid kislota bilan ta'sirlashadi? Reaksiya tenglamalarini yozing.
1) CuO; 2) Cu; 3) Cu(OH)₂; 4) Ag; 5) Al(OH)₃

5- BILET

1. Kalsiyning tabiatdagi birikmalari. Uning kimyoviy xossalarini reaksiya tenglamalar bilan ifodalang.
2. Aromatik uglevodorodlarning umumiy formulasi, gomologik qatori, tuzilishi, izomeriyasi, nomlanishi.
3. Oltinugurt (VI)-oksid tarkibidagi elementlarning massa ulushlarini hisoblab toping.

6- BILET

1. Magniyning tabiatdagi birikmalari. Uning kimyoviy xossalarini reaksiya tenglamalar bilan ifodalang.
2. To'yingan bir atomli spirtlarning umumiy formulasi, gomologik qatori, nomlanishi.
3. Xlorid kislota va xloridlarni aniqlashga doir sifat reaksiyalarni yozing va izohlang.

7- BILET

1. Nitrat kislotaning sanoatda va laboratoriyada olinishini reaksiya tenglamalari bilan izohlang.
2. Aldegidlarning umumiy formulasi, gomologik qatori, nomlanishi.
3. Sulfat kislota va sulfatlarni aniqlashga doir sifat reaksiyalarni yozing va izohlang.

8- BILET

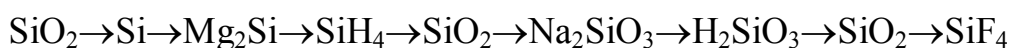
1. Sulfat kislotaning sanoatda va laboratoriyada olinishi, reaksiya tenglamalarini bilan izohlang.
2. To'yingan bir asosli karbon kislotalarning umumiy formulasi, gomologik qatori, nomlanishi.
3. Tarkibi 39,59 %-K, 27,91 %-Mn, 32,48 %-O dan iborat moddaning formulasini aniqlang.

9- BILET

1. Quyidagi o'zgarishlarni reaksiya tenglamalar bilan ifodalang.
$$\text{C} \rightarrow \text{CO}_2 \rightarrow \text{CO} \rightarrow \text{CO}_2 \rightarrow \text{CaCO}_3 \rightarrow \text{Ca}(\text{HCO}_3)_2 \rightarrow \text{CaCO}_3$$
$$\text{CaC}_2 \rightarrow \text{C}_2\text{H}_2$$
2. Murakkab efirlar, yog'lar tarkibi, ahamiyati.
3. Karbonat angidrid, vodorod sulfid gazlarining zichligini, vodorod va havoga nisbatan zichligini aniqlang.

10- BILET

1. Quyidagi o'zgarishlarni reaksiya tenglamalar bilan ifodalang.

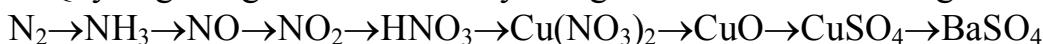

2. Uglevodlar klassifikasiyasi, ahamiyati.

3. 70% ^{24}Mg va 30 % ^{25}Mg izotoplar aralashmasining o'rtacha massasini aniqlang.

11- BILET

1. Quyidagi o'zgarishlarni reaksiya tenglamalar bilan ifodalang.

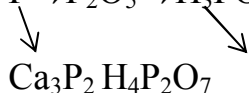
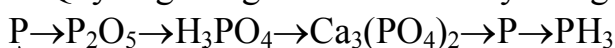

2. Uglevodorodlarning tabiiy manbalari. Neft va uning fraksiyalari.

3. Misning o'rtacha nisbiy atom massasi 63,54 ga teng. Agar tabiiy mis ^{64}Cu va ^{63}Cu izotoplaridan iborat bo'lsa ^{63}Cu izotopining foiz ulushini (%) aniqlang.

12- BILET

1. Quyidagi o'zgarishlarni reaksiya tenglamalar bilan ifodalang.

2. Yuqori molekulyar birikmalar, tarkibi, ahamiyati.

3. 3,42 g ishqoriy metal suv bilan reaksiyaga kirishganda 448 ml vodorod (n.sh.da) ajraldi. Metalni aniqlang.

13- BILET

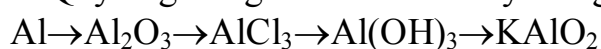
1. Suvning qattiqligi, uni yumshatish usullari.

2. Rux xlorid, natriy karbonat, kaliy sulfat tuzlarining gidrolizlanish reaksiya tenglamalarini yozing va eritma muhitini aniqlang.

3. Tartib raqami 15,33, 51 bo'lgan elementlarning elektron formulasini yozing.

14- BILET

1. Quyidagi o'zgarishlarni reaksiya tenglamalar bilan ifodalang.

2. Oksidlar tarkibi, toifalanishi, olinish usullari.

3. Tarkibi 3,658 % - H, 37,8 % - P, 58,5 % - O dan iborat moddaning formulasini keltirib chiqaring.

15- BILET

1. Quyidagi o'zgarishlarni reaksiya tenglamalar bilan ifodalang.

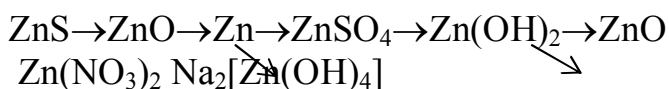

2. Asoslar tarkibi, toifalanishi, olinish usullari.

3. Temir(II)-gidroksid olish va unga xlorid kislota ta'siri reaksiya tenglamasini yozing va izohlang.

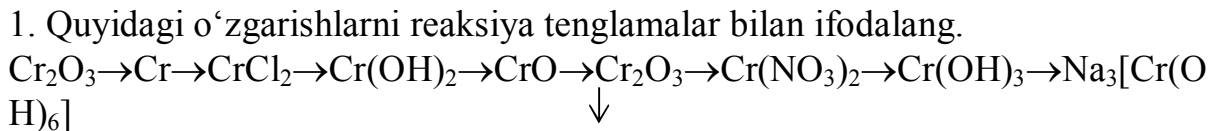
16- BILET

1. Quyidagi o'zgarishlarni reaksiya tenglamalar bilan ifodalang.

2. Kislotalar tarkibi, toifalanishi, olinish usullari.
3. 3,4 g fosfin qancha hajmni (n.sh.da) egallaydi? Fosfinni vodorodga, havoga nisbatan zichligini aniqlang.

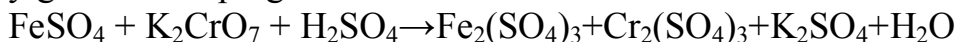
17- BILET

2. Tuzlar tarkibi, toifalanishi, nomlanishi.
3. 20 %li osh tuzi eritmasidan 400 g hosil qilish uchun 15 % li va 30 % li eritmalaridan necha g kerak.

18- BILET

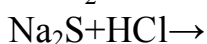
1. Oksidlanish-qaytarilish reaksiyasi, oksidlovchi, qaytaruvchiga ta'rif bering. Quyidagi oksidlanish-qaytarilish reaksiya tenglamasida barcha koeffitsientlar yig'indisini toping.

2. Suniy va sintetik yuvish vositalari.
3. Tajribada Fe(OH)_3 olish, unga xlorid kislota ta'siri reaksiya tenglamasini yozing va izohlang.

19- BILET

1. Ion almashinish reaksiyalarini molekulyar, to'liq ionli va qisqa ionli tarzda yozing. $\text{Ba(NO}_3)_2 + \text{Na}_2\text{SO}_4 \rightarrow$

2. Kraxmalning tarkibi, tuzilishi, ishlatilishi. Kraxmalga xos sifat reaksiyasi.
3. Uch valentli metall xlorid tarkibida 34,42% metall va 65,58% xlor bor. Metalning ekvivalentini aniqlang. Qaysi metall olinganligi toping.

20- BILET

1. Elektroliz va uning ahamiyati.
2. Aminokislotalar tarkibi, tuzilishi, nomlanishi, izomeriyasi.
3. 300 gr suvda 45 gr kalsiy xlorid eriydi. Tuzning eruvchanligini toping.

21- BILET

1. Azotning vodorodli birikmasi, olinishi, xossalari.
2. Ko'p atomli spirtlar tarkibi, ahamiyati.
3. Tarkibida 25 % ozon va noma'lum gazdan iborat aralashmaning geliyga nisbatan zichligi 9 ga teng. Aralashmadagi no'ma'lum gazni aniqlang.

22- BILET

1. Temir tarkibidagi birikmalari, olinish usullari.

2. Davriy qonun va davriy sistema.
3. Oksidlanish darajasi +4 bo'lgan elementning oksidi, tarkibida 30,5% kislorod bor. Elementni aniqlang.

23- BILET

1. Marganesning davriy sistemadagi o'rnini, atom tuzilishi, olinish usullari.
2. Shisha va sement ishlab chiqarish.
3. 10 gr mis va mis (II)oksiddan iborat aralashmaga 20 % li 36,5 gr xlorid kislotaga eritmasi ta'sir ettirildi. Dastlabki aralashmadagi misning massa ulushini aniqlang.

24- BILET

1. Quyidagi o'zgarishlarni reaksiya tenglamalar bilan ifodalang.

2. Cho'yanning tarkibi, olinishi (Domna jarayoni)
3. Galogenlar tarkibini aniqlashga doir sifat reaksiya tenglamalarini yozing va izohlang.

25- BILET

1. Asosiy mineral o'g'itlar tarkibi, ozuqa elementlari, mineral o'g'itlarning sinflanishi.
2. Po'lat tarkibi, olinishi, ahamiyati.
3. Karbonatlar tarkibini aniqlashga doir sifat reaksiya tenglamalarini yozing va izohlang.

26- BILET

1. Eritmalar, eruvchanlik, eritma konsentrasiyalarini aniqlash.
2. Elementlarning valent imkoniyatlari va ularning oksidlanish darajasi. Misollar bilan izohlang.
3. 3,9 gr modda yondirilganda 13,2 gr CO₂ va 2,7 gr H₂O hosil bo'ldi. Modda bug'ining vodorodga nisbatan zichligi 39 ga teng. Reaksiya uchun olingan moddani aniqlang.

27- BILET

1. Biogen elementlar va ularning tirik organizmlardagi ahamiyati.
2. Qotishmalar, ularning turlari, ahamiyati.
3. 28 gr temirning korroziyalanishi natijasida necha gramm "zang" hosil bo'ladi?

28- BILET

1. Metallar korroziyasi va uni oldini olish usullari.
2. Ishqoriy metallarning davriy sistemadagi o'rnini, atom tuzilishi, tabiatdagi birikmalari.
3. 2 gr fosfor yondirilganda 4,58 gr fosfat angidrid hosil bo'ldi. Fosforning ekvivalentini aniqlang.

29- BILET

1. Atom electron qavatlarining tuzilishi.
 2. Quyidagi o'zgarishlarni reaksiya tenglamalar bilan ifodalang.
- $$\text{Na} \rightarrow \text{NaOH} \rightarrow \text{NaHCO}_3 \rightarrow \text{Na}_2\text{CO}_3 \rightarrow \text{NaCl} \rightarrow \text{AgCl}$$

3.19,6 gr H_2SO_4 bariy xlorid bilan reaksiyaga kirishganda hosil bo'lgan cho'kmaning massasini aniqlang.

30- BILET

1. Energetik pog'onachalarda elektronlarning taqsimlanishi.
2. Quyidagi o'zgarishlarni reaksiya tenglamalar bilan ifodalang.
 $\text{K} \rightarrow \text{KOH} \rightarrow \text{KHCO}_3 \rightarrow \text{K}_2\text{CO}_3 \rightarrow \text{K}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{BaSO}_4$
3. Alyuminiy va misdan iborat 10 gr qotishmaga xlorid kislota ta'sir ettirganda 6,72 l (n.sh.da) vodorod ajraldi. Qotishmaning foiz tarkibini aniqlang.

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA‘LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA‘LIM MARKAZI**

**UMUMIY O‘RTA TA‘LIMNING 9-SINF
BITIRUVCHILARI YAKUNIY ATTESTATSIYASINI
O‘TKAZISH BO‘YICHA
METODIK TAVSIYALAR VA MATERIALLAR**

MATEMATIKA

2017-2018 o‘quv yili

Umumiy oʻrta taʼlimning 9-sinf bitiruvchilari yakuniy attestatsiyasini oʻtkazish boʻyicha metodik tavsiyalar va materiallar Respublika taʼlim markazi ilmiy metodik kengashining 2018 yil 11 apreldagi navbatdan tashqari 2-sonli yigʻilishida muhokama qilinib, amaliyotda foydalanish uchun tavsiya etilgan.

Umumiy oʻrta taʼlimning 9-sinf bitiruvchilari yakuniy attestatsiyasini oʻtkazish boʻyicha metodik tavsiyalar va materiallarini kommersion maqsadida koʻpaytirib tarqatish mumkin emas.

Maktab metodbirlashmalari yakuniy attestatsiya materiallariga 15% oʻzgartirishlar kiritishi mumkin.

Tuzuvchilar:

S.B.Jumaniyozova - Respublika taʼlim markazi metodisti

J.B.Abduraxmanova – Aniq fanlarga ixtisoslashtirilgan davlat umumtaʼlim maktabining oliy toifali matematika fani oʻqituvchisi

D.Sh.Abrayev – Toshkent shahar, Shayxontohur tumani 314-maktabning matematika fani oʻqituvchisi

Taqrizchilar:

Soibova I. B. - Toshkent shahar, Yashnobod tumani 307 – DIUMning oliy toifali matematika oʻqituvchisi

Zuparova N.P. - Toshkent shahar, Yashnobod tumani 152 – maktabning matematika oʻqituvchisi

KIRISH

Umumiy oʻrta taʼlim muasasalarining 9-sinflarida matematikadan yakuniy attestatsiya yozma ravishda, tavsiya qilingan biletlar asosida oʻtadi.

Jami 30 ta bilet boʻlib, har bir bilet 5 ta topshiriqdan iborat. Ulardan 3 tasi matematika va algebra, qolgan 2 tasi geometriya kursidan olingan.

Attestatsiya boshlanishidan oldin har bir oʻquvchi bilet tanlaydi va biletidagi savollarga yozma javob tayyorlaydi. Yakuniy attestatsiyaga 180 minut ajratiladi.

Matematika faniga ixtisoslashgan maktab maʼmuriyati, oʻquv rejaga mos holda, maktab matematika oʻqituvchilari metodbirlashmasi qaroriga binoan har bir biletga 2 ta topshiriq (bittasi algebradan va bittasi geometriyadan) ilova tariqasida qoʻshishlari kerak. Berilgan topshiriqlarni bajarish uchun qoʻshimcha 60 minut beriladi.

Oʻquvchilarning yozma ishlari quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

Mezonlar	ballar
Berilgan topshiriq toʻgʻri bajarilgan boʻlsa, mantiqiy fikrlash va yechimni asoslashda xatoga yoʻl qoʻyilmasa	5
Har qanday toʻgʻri yechim boʻlib, lekin hisoblashdagi kamchiliklar va 2 tagacha xatoliklar boʻlsa	4
Topshiriqni bajarishda qoʻpol xatoliklar va hisoblashdagi kamchiliklarga yoʻl qoʻygan, javobga toʻgʻri erishilmagan boʻlsa	3
Oʻquvchining bajargan ishida boʻshliqlar juda koʻp boʻlgani sababli toʻgʻri javobga erishilmagan, lekin yechimda toʻgʻri gʻoya bor boʻlsa	2
Matematika nuqtai nazardan yechish boshlangan, lekin hisoblashda xatolarga yoʻl qoʻyish natijasida notoʻgʻri javob hosil qilingan va yechishi zohlanmagan boʻlsa	1

Algebradan yakuniy baho sifatida 1, 2 va 3-topshiriqlar ballarining oʻrta arifmetigi olinadi.

Geometriyadan yakuniy baho sifatida 4 va 5-topshiriqlar ballarining oʻrta arifmetigi olinadi.

1 – BILET

1. $\frac{8,2 \cdot 5 + 4}{\left(\frac{1}{6} - 1\frac{2}{3} \cdot 0,2\right) \cdot \frac{2}{3} + \frac{1}{4}}$ ifoda ma'noga ega emasligini isbotlang.
2. Ifodani soddalashtiring: $\left(\frac{y^2 - x^2}{m^2 - n^2} \cdot \frac{m+n}{x-y} - \frac{x}{n-m}\right) \cdot \frac{m-n}{2y}$.
3. Arifmetik progressiyaning uchinchi va to'qqizinchi hadlari yig'indisi 16 ga teng. Shu progressiyaning dastlabki o'n uchta hadi yig'indisini toping.
4. O'tkir burchak sinusi, kosinusi, tangensi va kotangensi ta'riflari.
5. Trapetsiyaning uzunligi 10 sm ga teng o'rta chizig'i uning diagonali bilan ikki qismga bo'lingan. Bu qismlardan biri ikkinchisining 25 % ini tashkil qiladi. Trapetsiya asoslarini toping.

2 – BILET

1. Hisoblang: $\frac{((5,2^2 : 2,6 + 8,1)^2 - 6,5^2) : 0,025}{(60,192 : 2,4 - 1,08)^2 - 0,24 \cdot 1400}$
2. Tengsizliklar sistemasini yeching:
$$\begin{cases} x + 12 > -0,75 \\ \frac{1,5x+2}{4} < \frac{2x+3}{2} \end{cases}$$
3.
$$\begin{cases} 4x - 1,5y = 18 \\ \frac{2}{3}x - 2y = 10 \end{cases}$$
 tenglamalar sistemasining yechimi $x^2 + px + q = 0$ tenglamaning ildizlari ekani ma'lum bo'lsa, p va q ni toping.
4. Kosinuslar teoremasini ta'riflang va isbotlang.
5. Tomonlari 26, 28, 30 ga teng bo'lgan uchburchakka ichki chizilgan aylana radiusini toping.

3 - BILET

1. Hisoblang: $2,8 : \left(2\frac{4}{5} \cdot \left(8,75 - 2\frac{1}{2}\right)\right) \cdot 7,25 - 3\frac{3}{4} : \left(\left(1,2 + 5\frac{1}{20}\right) \cdot 3,75\right)$
2. Tenglamani yeching: $\frac{2}{x+2} - \frac{2}{4-x} = 1 + \frac{12}{x^2 - 2x - 8}$
3. Arifmetik progressiyada $a_1 = 3, d = 2$ va $S_n = 80$ bo'lsa, $n-1$ ni toping.
4. Sinuslar teoremasini ta'riflang va isbotlang.
5. Uchburchak to'g'ri burchagining bissektrisasi gipotenuzani 15 va 20 ga teng kesmalarga ajratadi. Uchburchakning yuzini toping.

4 – BILET

1. Hisoblang $(0,8 \cdot 7 + 0,64) \cdot \left(1,25 \cdot 7 - \frac{4}{5} \cdot 1,25\right) + 34,64$.
2. $2x^2 - 5x + 1 = 0$ tenglama ildizlari kvadratlarining yig'indisini toping.
3. Sportchi birinchi minutda 0,4 km, keyingi har bir minutda avvalgisiga qaraganda 5 m dan kam yugurdi. Bir soatda qancha masofaga yugurgan ?
4. Uchburchak tashqi burchagining xossasini ta'riflang va isbotlang.
5. Parallelogrammning yuzi 120, balandliklari 8 va 12 ga teng. Parallelogrammning perimetrini toping.

5 – BILET

1. Qo'ziqorin quritilganda o'z og'irligining 80% ini yo'qotadi. 3 kg qo'ziqorin qoqi olish uchun necha kg qo'ziqorinni quritish kerak ?
2. Tenglamani yeching: $\frac{x}{x-10} - \frac{8}{x-6} = \frac{4x}{x^2-16x+60}$
3. Geometrik progressiyada $b_1 + b_5 = 68, b_2 + b_6 = 34, b_3$ ni toping.
4. Ko'pburchaklar o'xshashligini ta'riflang. Uchburchaklar o'xshashligining alomatlaridan birini isbotlang.
5. Rombga ichki chizilgan aylananing radiusi 5 ga teng. Rombning burchaklaridan biri 60° . Rombning katta diagonali uzunligini toping.

6 – BILET

1. Sinf o'quvchilaridan 8 %i yozma ishni umuman bajarmadi, 28 %i xatolar bilan, qolgan 16 tasi esa to'g'ri bajardi. Sinfda nechta o'quvchi bor ?
2. Tenglamalar sistemasining yechimini toping
$$\begin{cases} \frac{1}{3}x + \frac{1}{4}y - 3 = 0 \\ 2x - y = 8 \end{cases}$$
.
3. Geometrik progressiyada $b_2 + b_3 = 6$ va $b_4 - b_2 = 24$. b_3 ni toping.
4. Muntazam ko'pburchakning tomonlari bilan tashqi va ichki chizilgan aylana radiuslarini bog'lovchi formulalarni keltirib chiqaring.

5. Uchburchak tomonlari 13, 14, 15 ga teng. Shu uchburchak barcha balandliklarining uzunliklari yig'indisini toping.

7 – BILET

1. Maosh ikki marta ketma – ket bir xil (foizlarda) oshirilgach 1,69 marta ortdi. Maosh har gal necha foizdan oshirilgan.

2. Tengsizlikni yeching: $\frac{x-5}{x+5} \leq \frac{2}{3}$

3. 1; -2; 4; -8 geometrik progressiyaning 13- hadini va 6 ta hadi yig'indisini toping.

4. Rombni ta'riflang. Romb diagonallari xossasi haqidagi teoremani isbotlang.

5. AB vatar aylanani 23 : 13 nisbatda bo'ladi. Shu vatarga tiralgan ichki chizilgan burchaklardan kichigining gradus o'lchovini toping.

8 – BILET

1. Mahsulotning narxi dastlab 20 % ga oshirildi, so'ngra 20 % ga kamaytirildi. Dastlabki narxi necha foizga o'zgargan ?

2. Tengsizliklar sistemasini yeching:
$$\begin{cases} \frac{x+5}{4} - 2x > 0 \\ x - \frac{2x-4}{5} \geq 1 - 2x \end{cases}$$

3. Agar geometrik progressiyada $b_1 = 2, b_7 = 1458$ bo'lsa, uning maxrajini ikkilanganini toping.

4. Uchburchak o'rta chizig'ini ta'riflang. Uchburchak o'rta chizig'i xossasini isbotlang.

5. Tengyonli trapetsiya asoslari 9 va 15, diagonali 15 ga teng. Trapetsiyaning yuzini toping.

9 – BILET

1. Fermada tovuqlar va quyonlarning umumiy soni 900 ta, oyoqlarining soni 2950 ta. Fermada nechta tovuq va nechta quyon bor.

2. Proporsional bog'liq ikki x va y o'zgaruvchi berilgan. Agar $x = 2, y = 7$. ma'lum bo'lsa, y ning x ga bog'liqligini formula bilan ifodalang.

3. $\sin \alpha = 0,8$ va $\frac{\pi}{2} < \alpha < \pi$ berilgan. $\cos \alpha, \operatorname{tg} \alpha, \operatorname{ctg} \alpha$ larning son qiymatini toping.

4. Uchburchak ichki burchagi bissektrisasining xossasini ta'riflang va isbotlang.

5. To'g'ri to'rtburchakning diagonali 13 sm, qo'shni tomonlari ayirmasi 7 sm. Shu to'g'ri to'rtburchakning yuzini toping.

10 – BILET

1. Uchta ketma – ket toq natural sonlar yig'indisi ularning eng kichigidan 16 ga ortiq. Shu sonlarni toping.

2. Ifodani soddalashtiring: $\left(\frac{x-3}{x^2+3x} - \frac{x}{9+3x}\right) : \left(\frac{9}{x^2-9x} + \frac{1}{x+3}\right)$

3. Agar $\operatorname{tg}\alpha = 10$ bo'lsa, $\frac{1+2\operatorname{tg}\alpha}{1-\operatorname{ctg}\alpha}$ ni hisoblang.

4. Pifagor teoremasini ta'riflang isbotlang.

5. Agar $\vec{a}(-2; 3)$ va $\vec{b}(3; 2)$ bo'lsa $\vec{m} = 2\vec{a} - 3\vec{b}$ ning koordinatalarini aniqlang.

11 – BILET

1. O'ylangan songa 7 qo'shib, hosil bo'lgan yig'indini 3 ga ko'paytirib, ko'paytmadan 55 ayirilsa, o'ylangan son hosil bo'ladi. O'ylangan sonni toping.

2. Agar $0,24 : (4(0,5x - 1,55) + 1,2) - 0,01 = 0,01$ bo'lsa, x ni toping.

3. Soddalashtiring: $\frac{\cos\alpha}{1+\cos\alpha} - \frac{\cos\alpha}{1-\cos\alpha}$.

4. Uchburchak ichki burchaklarining yig'indisi haqidagi teoremani keltiring va isbotlang.

5. Tengyonli trapetsiyaning diagonali yon tomoniga perpendikulyar. Trapetsiyaning balandligi $\sqrt{32}$ sm, kichik asosining uzunligi 4 sm. Trapetsiyaning katta asosi uzunligini toping.

12 – BILET

1. 150 sonini a) 1; 3,5 va 5,5 sonlariga proporsional; b) $2; \frac{2}{5}; \frac{1}{2}$ sonlarida teskari proporsional qismlarga bo'ling.

2. Kasrni qisqartiring: $\frac{2y^2+8y-90}{3y^2+6y-105}$.

3. Poyezd stansiyadan 20 minut kech chiqib 160 km masofani tezligini jadvaldagidan 16 km/soat oshirib manzilning oxiriga yetib keldi. Bu manzilda poyezdning tezligi qanday ?

4. Uchburchak yuzini tomoni va balandligiga ko'ra ta'riflang. Uchburchak yuzining formulasini tomoni va balandligiga ko'ra keltirib chiqaring.

5. Parallelogramm tomonlarining uzunliklari 14 : 6 kabi nisbatda bo'lib, bir tomoni ikkichisidan 12 sm ga qisqa. Agar parallelogrammning burchagi 60° bo'lsa, uning yuzini toping.

13 – BILET

1. Har birida 800 gr dan katta va har birida 400 gr dan kichik 8 ta qutilarda konfet sotib olindi. Agar konfetlarning umumiy og'irligi 4 kg bo'lsa, har bir turdagi qutidan nechtadan sotib olingan ?

2. Ifodaning qiymatini toping :

$(3n - 1)(n + 1) + (2n - 1)(1,5n - 2) - (3n + 5)(n - 2)$, bunda $n = -3,5$

3. Ayniyatni isbotlang: $\frac{(\sin\alpha + \cos\alpha)^2 - 1}{\operatorname{ctg}\alpha - \sin\alpha \cdot \cos\alpha} = 2\operatorname{tg}^2\alpha$.

4. Trapetsiya yuzi haqidagi teoremani ta'riflang va isbotlang.

5. Ikki doira radiuslari 1 : 2 kabi nisbatda. Agar katta doira aylanasining uzunligi $16\sqrt{\pi}$ sm bo'lsa, kichik doira yuzini toping.

14 – BILET

1. Birinchi brigadada ikkinchiga qaraganda 6 ishchi kam, ikkinchi brigadada esa uchinchi brigadada qaraganda 10 ishchi ortiq. Agar uchta brigadada hammasi bo'lib 80 ishchi bo'lsa, har bir brigadada nechtadan ishchi bor?

2. $y = (2x - 5)(3 + 8x) - (1 - 4x)^2$ formula bilan berilgan funksiyaning chiziqli funksiya ekanligini isbotlang. Funksiyaning grafigi $A(-1; 10)$ va $B(0; 16)$ nuqtalarga tegishlimi ?

3. Ayniyatni isbotlang: $\frac{\operatorname{tg}(180^\circ - \alpha) \cdot \cos(180^\circ + \alpha)}{\operatorname{tg}(270^\circ + \alpha) \cdot \cos(270^\circ + \alpha)} = -\operatorname{tg}\alpha$.

4. Tengyonli uchburchak asosidagi burchaklarning tengligi haqidagi teoremani ta'riflang va isbotlang.

5. Doiraga tashqi chizilgan tengyonli trapetsiyaning asoslari 3,6 sm va 10 sm. Doira yuzini toping.

15 – BILET

1. Sotuvchi 300 ta chinni guldan har birida 5 ta dan va har birida 7 tadan qilib 50 ta guldasta tayyorladi. Sotuvchi har bir turdagi guldastadan nechtadan tayyorlagan?

2. Tengsizlikni yeching va yechimni son o'qida tasvirlang

$$\frac{x-3}{8} + 5 < \frac{3x+127}{20} - \frac{x+9}{12}$$

3. Soddashtiring:

$$(\cos 18^\circ \cos 7^\circ - \sin 18^\circ \sin 7^\circ)^2 + (\sin 15^\circ \cos 10^\circ + \cos 15^\circ \sin 10^\circ)^2$$

4. To'g'ri to'rtburchakni ta'riflang. To'g'ri to'rtburchak diagonallarining xossasini isbotlang.

5. Asosining uzunligi 16 sm va balandligi 6 sm bo'lgan tengyonli uchburchakka tashqi chizilgan aylana radiusini toping.

16 - BILET

1. Birinchi quvur bakni 12 minutda, ikkinchi quvur esa 20 minutda to'ldiradi. Ikkala quvur birgalikda bakni necha minutda to'ldiradi?

2. $\frac{2x-5}{4} < \frac{4x-3}{5} - 3$ tengsizlikning butun yechimlarini toping.

3. $y = 2x^2 - 6x + 4$ funksiyaning grafigini yasang va x ning funksiyaning qiymatlarini manfiy qiladigan qiymatlarini toping.

4. Parallelogramm yuzini topish formulasini keltirib chiqaring.

5. Uchburchakning bir tomoni 14 sm, qolgan ikki tomoni uzunliklari 3 : 8 nisbatda bo'lib 60° li burchak hosil qiladi. Uchburchak perimetrini toping.

17 - BILET

1. Kater oqimga qarshi 8 soatda yurgan yo'ldan oqim bo'ylab 6 soatda 18km kam masofani bosib o'tadi. Agar katerning turg'un suvdagi tezligi 15km/soat bo'lsa, daryo oqimining tezligini toping.

2. $\frac{a^2+b^2-4c^2+2ab}{a+b+2c}$ ifodani soddashtiring va son qiymatini toping, bunda

$$a = 0,25, b = \frac{2}{3}, c = -0,5.$$

3. Tengsizlikni yeching: $\frac{x^2-3x+2}{x^2+2x+2} < 0$

4. Trapetsiya o'rta chizig'ini ta'riflang. Trapetsiya o'rta chizig'i xossasini isbotlang.

5. To'g'riburchakli uchburchakning katetlari 1 : 3 kabi nisbatda. Agar gipotenuza uzunligi 50 sm bo'lsa, to'g'ri burchagi uchidan tushirilgan balandligini toping.

18 - BILET

1. Proporsiyani yeching:

$$\left(5\frac{7}{18} - 4\frac{23}{30}\right) : \left(1,12 \cdot 1\frac{1}{9}\right) = x : (3,2 + 0,8 \cdot (5,5 - 3,25))$$

2. Tenglamani yeching: $\frac{6x-37}{2(x-8)} - \frac{2(5x-39)}{3(x-8)} = \frac{7}{8}$.

3. $y = \sqrt{x^2 - 3x} + \sqrt{4 - x}$ funksiyaning aniqlanish sohasini toping.

4. Vertikal burchaklarni ta'riflang. Vertikal burchaklar xosasini isbotlang.

5. Rombning perimetri 32 sm. Rombga ichki chizilgan aylananing radiusi 2 sm. Rombning o'tmas burchagini toping.

19 - BILET

1. Bir brigada topshiriqni 12 kunda, ikkinchisi esa 15 kunda bajaradi. Birinchi brigada topshiriqni bajarish uchun 4 kun ishladi. Ikkinchi brigada esa ishni tamomladi. Topshiriq necha kunda bajarilgan.

2. Poyezd yo'lda 12 minut ushlanib qoldi. So'ngra tezligini 15 km/soat ga oshirib 60 km masofada yo'qotilgan vaqtni qopladi. Poyezdning dastlabki tezligini toping

3. $y = -2,5x + 3$ funksiyaning grafigini yasab quyidagi savollarga javob bering:

1) Aniqlanish va o'zgarish sohasini ko'rsating.

2) Nollarini toping.

3) Funksiyaning ishora o'zgarmas oraliqlarini toping, ya'ni argumentning qanday qiymatlarida funksiya musbat va qanday qiymatlarida manfiy?

4) Funksiyaning o'sish va kamayish oraliqlarini aniqlang.

4. To'g'riburchakli uchburchaklarning gipotenuza va katetiga ko'ra tengligi haqidagi teoremani ta'riflang va isbotlang.

5. Parallelogrammning qo'shni tomonlari ayirmasi 4 sm. O'tmas burchagidan shu tomonlarida tushirilgan balandliklari 8 sm va 12 sm. Parallelogrammning perimetrini toping.

20 – BILET

1. Panjarani 5 ta bo'yochi 8 kunda bo'yab tugatadi. 6 ta bo'yochi shu panjarani necha kunda bo'yab tugatadi ?

2. 8 ta ot va 15 ta sigir uchun kuniga 162 kg ozuqa ajratiladi. Agar 5 ta otga 7 ta sigirga qaraganda 3 kg ortiq ozuqa berishganligi ma'lum bo'lsa, har bir otda va har bir sigirga kuniga qanchadan ozuqa berishgan ?

3. Tengsizlikni yeching: $\frac{x^2-7x+6}{x^2+4} > 0$

4. Uchburchaklar tengligini ta'riflang. Uchburchaklar tengligining birorta alomatini isbotlang.

5. Aylana tashqarisidagi nuqtadan uzunliklarining yig'indisi 84 sm bo'lgan kesuvchi va urinma o'tkazilgan. Kesuvchining tashqi qismi urinmadan 9 sm qisqa. Urinmaning uzunligini hisoblang.

21 – BILET

1. Ifodaning son qiymatini toping: $\frac{(2k+1)6k}{k-1} + \frac{1}{4}$ bunda $k = \frac{1}{3}$; $l = 0,1$.

2. Yo'lovchilar poyezdi parovoz va 15 ta vagon dan tarkib topgan va og'irligi 370,5 t, bunda parovozning og'irligi 4 ta vagon og'irligidan 13,3 t ortiq. Parovozning va bitta vagonning og'irligini toping.

3. Amallarni bajaring: $\left(\frac{1}{2}\sqrt[3]{-27} + 3\sqrt[4]{\frac{2}{27}}\right) + \left(3\sqrt[3]{\frac{1}{8}} - 6\sqrt[4]{96}\right)$.

4. Aylana uzunligi formulasini keltirib chiqaring.

5. Romb diagonallari 7 :24 nisbatda bo'lib, yuzi 625sm^2 ga teng bo'lsa, uning perimetrini toping.

22 - BILET

1. Tenglamani yeching: $0,1x + 0,8 \cdot \left(-6\frac{1}{4}\right) = 4\frac{2}{8} : \left(-\frac{1}{4}\right)$.

2. To'g'ri to'rtburchakning balandligi asosining 60 % ini tashkil qiladi. To'g'ri to'rtburchakning yuzi $48m^2$ ga tengligi ma'lum bo'lsa, uning perimetrini toping.

3. Tengsizlikni yeching: $\frac{x^2-x-2}{-x} \leq 0$.

4. Uchburchakka tashqi chizilgan aylana markazi haqidagi teoremani ta'riflang va isbotlang.

5. To'g'ri to'rtburchakning tomonlari 150 dm va 8 m. Shu to'g'ri to'rtburchakka tashqi chizilgan doira yuzini toping.

23 – BILET

1. Ifodaning son qiymatini toping $\frac{3a^2-2ab-4b^2}{2a^2b^2-1}$ bunda $a = -\frac{2}{3}$; $b = 1\frac{1}{2}$.

2. Ikki usta ish uchun 1170000 so'm ish haqi oldilar. Birinchi usta 15 kun, ikkinchisi 14 kun ishladi. Agar birinchi usta 4 kun uchun ikkinchi usta 3 kun uchun olgan ishhaqidan 110000 so'm ortiq olgan bo'lsa, ularning har biri kuniga qanchadan maosh olgan ?

3. $y = -x^2 + 2,5x$ funksiyaning grafigini yasang va x ning qanday qiymatlarida funksiya o'sishini aniqlang.

4. Parallel to'g'ri chiziqlar ta'rifini keltiring. To'g'ri chiziqlar parallellik alomatlaridan birini isbotlang.

5. Doira tashqarisida olingan nuqtadan uzunligi 24 sm bo'lgan urinma va uzunligi 32 sm bo'lgan eng katta kesuvchi o'tkazilgan. Doira yuzini toping.

24 – BILET

1. Amallarni bajaring: $1\frac{3}{5} : 0,8 + \left(-1\frac{1}{2}\right)^3 \cdot 0,8$

2. Tenglamalar sistemasini yeching:
$$\begin{cases} 7x - 3y - 17 = 0 \\ 3x + 2y - 4 = 0 \end{cases}$$

3. Ikki ovchi har biri kamondan 39 tadan o'q uzdi. Otilgan o'qlarning 44 tasi nishonga tekkan, qolganlari tegmagan. Agar ikkinchi ovchiga nisbatan birinchi ovchining nishonda tekkan o'qlari soni nishonga tegmaganidan ikki marta ko'pligi ma'lum bo'lsa, ikkinchi ovchi necha marta nishonga tekkan ?

4. Uchburchakka ichki chizilgan aylana markazi haqidagi teoremani ta'riflang va isbotlang.

5. ABC uchburchakda $AB = 12\text{sm}$, $BC = 18\text{sm}$ va $AC = 21\text{sm}$. AC tomonda olingan D nuqtadan DE to'g'ri chiziq (E nuqta BC tomonda yotadi). Shunday o'tkazilganki, bunda $\angle DEC = \angle A$. Agar $DE = 9\text{sm}$ bo'lsa, DC va EC ni toping.

25 – BILET

1. Eng kichigi $2n + 1$ ga teng, uchta ketma – ket natural sonning yig'indisini toping.

2. Tengsizliklar sistemasining butun yechimlarini toping

$$\begin{cases} 4 - \frac{x}{3} > 2 + \frac{1}{3} \\ 1 - x < \frac{1+x}{3} + x \end{cases}$$

3. Ifodani soddalashtiring $(a^{-\frac{1}{2}} - 2)(a - 4a^{0.5} + 2)^{-\frac{1}{2}}$ va uning $a = 0,16$ bo'lgandagi qiymatini toping.

4. Parallelogramm qarama - qarshi burchaklari va qarama - qarshi tomonlarining xossasi haqidagi teoremani isbotlang.

5. Asosi $AC = 21\text{sm}$ va yon tomoni $AB = 15\text{sm}$ bo'lgan ABC uchburchakda yon tomonidan $AD = 6\text{sm}$ kesma ajratuvchi AC tomoniga parallel DE kesma ajratilgan. DE ning uzunligini toping.

26 - BILET

1. $\frac{(1\frac{1}{4} - 1.4) : 0.2 + 0.75}{62.5 : 0.05 - 40}$ kasrning qiymati nolga tengligini isbotlang.

2. Tengsizlikni yeching: $1 - \frac{5+x}{28} < 2 - \frac{9-x}{14}$

3. Hisoblang: $(0,04)^{-1.5} \cdot 0,125^{-\frac{1}{3}} - \left(\frac{1}{121}\right)^{-\frac{1}{2}} + \frac{2}{5} : 0,4$.

4. Aylanaga ichki chizilgan burchakni ta'riflang. Ichki chizilgan burchak xossasi haqidagi teoremani isbotlang.

5. Uchburchakning tomonlari 1 m, 2 m va 125 sm. Shu uchburchakka o'xshash uchburchakning perimetri 85 sm. Ikkinchi uchburchakning tomonlarini aniqlang.

27 – BILET

1. Amallarni bajaring: $\frac{1,8^2 - 0,6^2}{0,6 \cdot 2,4 - 2,4}$

2. $y = 2x - 1$ va $y = -2x + 1$ funksiyalarning grafiklarini bitta koordinatatekisligida yasang.

1) Bu grafiklarning o'xshashligi va farqi nimadaligini aniqlang.

2) x ortishi bilan $y = 2x - 1$ ning qiymati bir tekisda o'sishini va $y = -2x + 1$ ning qiymati esa bir tekisda kamayishini ko'rsating.

3. Tengsizlikni yeching: $\frac{x^2 - 5x + 6}{x + 3} \geq 0$.

4. 30° li burchak qarshisida yotuvchi katetning xossasini ta'riflang va isbotlang.

5. Teng yonli trapetsiyaning asoslari 6 sm va 10 sm, diagonali esa 10 sm. Trapetsiyaning yuzini toping.

28 – BILET

1. 5 % i $\frac{\left(\frac{2}{5} - 0,12 - 0,66 : 20\right) : 001}{0,576^2 + 0,576 - 0,424 + 9,424}$ kasrning qiymatiga teng sonni toping.

2. x_1 va x_2 sonlar $2x^2 - 11x + 13 = 0$ tenglamaning ildizlari ekanligi ma'lum. $x_1^2 + x_2^2$ ni hisoblang.

3. $y = x^2 + 2x + 3$ funksiyaning grafigini yasang va grafikdan $y \geq 6$ bo'ladigan x ning qiymatini toping.

4. Vatarida perpendikulyar diametr haqidagi teoremani ta'riflang va isbotlang.

5. Radiusi 4 sm, yoyi esa 120° bo'lgan segmentning yuzini toping.

29 – BILET

1. 5 % i $\frac{3}{5} \cdot 6,75 - 3 \frac{17}{48} + \frac{5}{48}$ ifodaning qiymatiga teng sonni toping.

2. Ifodani soddalashtiring: $\frac{(2p-q)^2+2q^2-3pq}{2p^{-1}+q^2} : \frac{4p^2-3pq}{2+pq^2}$ va $p = 3,89, q = 1,39$

bo'lganida uning qiymatini hisoblang.

3. Dastlabki uchta hadining yig'indisi 9 ga, dastlabki oltita hadining yig'indisi -63 ga teng bo'lgan arifmetik progressiyaning dastlabki o'nta hadining yig'indisini toping.

4. Aylanaga o'tkazilgan urinmani ta'riflang. Urinmaning xossasini isbotlang.

5. To'g'ri to'rtburchakning diagonallari 120° li burchak ostida kesishadi. Ikkala diagonali va ikkita kichik tomoni yig'indisi 12 sm. Har bir diagonali uzunligini aniqlang.

30 – BILET

1. Hisoblang: $\left(\frac{1}{4} - \frac{\frac{1}{4} + \frac{1}{9}}{\frac{1}{9}}\right) : \left(\frac{2}{3} + \frac{\frac{7}{2} - \frac{15}{6}}{\frac{1}{6}}\right)$.

2. Kasrni qisqartiring: $\frac{x^3 - 2x^2 - 16x + 32}{x^2 - 6x + 8}$

3. Tengsizlikni yeching: $\frac{(x^2 + 1)(x - 7)}{(x + 3)(x^2 - 1)} < 0$

4. To'g'ri burchakli uchburchakning to'g'ri burchagi uchidan gipotenuzaga tushirilgan balandlik haqidagi teoremani ta'riflang va isbotlang.

5. Tomonlari 6,5; 7; 7,5 ga teng bo'lgan uchburchakka tashqi chizilgan aylana radiusini toping.

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA’LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA’LIM MARKAZI**

**UMUMIY O‘RTA TA’LIMNING 9-SINF O‘QUVCHILARI
YAKUNIY IMTIHONINI O‘TKAZISH BO‘YICHA METODIK
TAVSIYALAR VA MATERIALLAR**

NEMIS TILI

2017-2018 o‘quv yili

Umumiy oʻrta ta'limning 9-sinf o'quvchilari yakuniy imtihonini o'tkazish bo'yicha metodik tavsiyalar va materiallar Respublika ta'lim markazi ilmiy-metodik kengashining 2018 yil 11 apreldagi navbatdan tashqari 2-sonli yig'ilishida muhokama qilinib, amaliyotda foydalanish uchun tavsiya etilgan.

Umumiy oʻrta ta'limning 9-sinf o'quvchilari yakuniy imtihonini o'tkazish bo'yicha metodik tavsiyalar va materiallarini kommersiya maqsadida ko'paytirib tarqatish mumkin emas.

Maktab metodbirlashmalari yakuniy imtihoni materiallariga 15% o'zgartirishlar kiritishi mumkin.

Tuzuvchi:

Sh. Sattorova - Respublika ta'lim markazi metodisti.

Taqrizchilar:

R.Qodirova - Toshkent shahar, Uchtepa tumanidagi 203-maktabning nemis tili o'qituvchisi.

H.Mavlonova - Toshkent viloyati, Zangiota tumanidagi 29-maktabning nemis tili o'qituvchisi.

KIRISH

Umumiy oʻrta taʼlim maktablarining 9-sinflari uchun nemis tilidan yakuniy imtihoni ogʻzaki nutq koʻnikmasini aniqlash yuzasidan oʻtkaziladi. Yakuniy imtihonini oʻtkazishdan maqsad oʻquvchilarning chet til taʼlimi boʻyicha olgan bilim, koʻnikma va malakalarini aniqlashdan iborat. Unda ogʻzaki topshiriq 25 ta biletidan iborat boʻlib, har bir biletida ikkitadan topshiriq beriladi. Oʻquvchi olgan bilet boʻyicha tayyorgarlik koʻrishi uchun 20 minut vaqt beriladi.

Chet tillari chuqurlashtirib oʻqitiladigan sinflar va maktablar uchun maktab metodbirlashmasi qaroriga asosan qoʻshimcha 1 ta topshiriq beriladi va tayyorgarlik koʻrishi uchun qoʻshimcha 10 minut vaqt beriladi.

Oʻquvchi mavzu yuzasidan oʻz fikrini nemis tilida erkin bayon etishi kerak. Oʻquvchi tomonidan bildirilgan fikrlar grammatik va fonetik jihatdan toʻgʻri bayon etilishi, nutqining ravonligi, mavzudan chetlashmaganligi va bildirilgan fikrlarning mantiqan bir-biri bilan bogʻliqligi hisobga olinadi. Fikrlar bayon etilayotganda, soʻz birikmalarining notoʻgʻri ifodalanishi, grammatik va fonetik qoidalarga rioya qilmaslik hollari bir gapning oʻzida ikki va undan ortiq kuzatilsa, oʻsha gap hisobga olinmaydi. Oʻquvchi bilet savollariga toʻliq javob bera olmasa, oʻqituvchi oʻquvchiga mavzu yuzasidan uchinchi savolni berishi mumkin. Bilet asosida va qoʻshimcha tarzda berilgan har bir savolga javob 5 ballik tizim asosida baholanadi. Masalan: 1-savolga 3 ball, 2-savolga 5 ball, 3-savolga 4 ball qoʻyilsa, baholar umumlashtirilib, oʻrtacha ball chiqariladi. $3+5+4=12:3=4$ ball.

Ogʻzaki topshiriq boʻyicha baholash mezon

Baholash mezon	Ball
Berilgan mavzuni toʻliq ogʻzaki bayon qila olsa, mavzu yuzasidan fikr bildirsa va uni asoslay olsa, toʻgʻri talaffuz va intonatsiya bilan gapirsa, berilgan mavzuga doir savollarga toʻliq javob bera olsa.	5
Berilgan mavzuni qiyinchilik bilan ogʻzaki bayon qila olsa, fikr tor bildirsa, talaffuz va intonatsiyada ozgina kamchilikka yoʻl qoʻysa, berilgan mavzuga doir savollarga qiyinchilik bilan javob bera olsa.	4
Berilgan mavzuni qisman ogʻzaki bayon qila olsa, fikr bildira olmasa, toʻgʻri talaffuz va intonatsiyaga rioya qilmasa, berilgan mavzuga doir savollarga qisman javob bera olsa.	3
Berilgan mavzuni tushunarsiz tarzda bayon qila olsa, fikr bildira olmasa, toʻgʻri talaffuz va intonatsiyaga rioya qilmasa, berilgan mavzu mazmuniga doir savollarga tushunarsiz tarzda javob bersa.	2
Berilgan mavzuni bir-biri bilan bogʻlanmagan jumlar bilan ogʻzaki bayon qila olsa, fikr bildira olmasa, toʻgʻri talaffuz va intonatsiyaga rioya qilmasa, matn mazmuniga doir savollarga javob bera olmasa.	1

Eslatma: Berilgan javoblar koʻrsatilgan meʼyorlardan biroz farq qilsa ham, yuqoridagi meʼzonlarga asoslanilgan holda baholanadi.

1-BILET

1. Antworten Sie.
Welche Klassen umfasst die Hauptschule in Deutschland?
2. Bilden Sie einen Satz.
Till Eulenspiegel, kommen, nach, Braunschweig, als, einen, er, Bäcker, treffen.
3. Gespräch zum Thema „Internet in unserem Leben“.

2-BILET

1. Was passt in der Reihe nicht? Warum?
Sorge – Achtung – Kultur – Ahnung – Liebe - Meinung
2. Bilden Sie die Indirekte Rede.
Der Schuler antwortet: „Ich habe dieses Buch nicht gelesen“.
3. Gespräch zum Thema „Das Bildungssystem“.

3-BILET

1. Was verstehen Sie unter dem Wort „Innovation“?
2. Bilden Sie einen Satz.
Sommer, sein, ich, im, meinen, bei, Verwandten, in, vorigen, Moskau, zu Besuch.
3. Gespräch zum Thema „Internationale Organisationen in Usbekistan“.

4-BILET

1. Antworten Sie .
Wie heißen die Schulen in Deutschland?
2. Bilden Sie die Indirekte Rede.
Meine Freundin sagt: „ Am Abend arbeite ich oft zu Hause, manchmal gehe ich ins Kino “.
3. Gespräch zum Thema „Telefongespräch“.

5-BILET

1. Antworten Sie.
Wer ist Helmut Kohl?
2. Bilden Sie einen Satz.
Sonntag, als, letzten, ich, sein, Theater, im, haben, treffen, ich, ihn
3. Gespräch zum Thema „Bildungssystem von Usbekistan“.

6-BILET

1. Antworten Sie.
Was sind auf dem Staatswappen von Usbekistan dargestellt?
2. Ergänzen Sie den Satz.
Bei der Prüfungen darf man keine Wörterbücher benutzen, weil
3. Gespräch zum Thema „Deutschland“.

7-BILET

1. Was passt in der Reihe nicht? Warum?
Kellner – Landwirt – Lügner – Schneider – Seeman – Richter
2. Bilden Sie das Plusquamperfekt Passiv.
Der Vater lobt seinen Sohn.
3. Gespräch zum Thema „Kino und Theater“.

8-BILET

1. Was passt in der Reihe nicht? Warum?
Theodor Heuss – Helmut Kohl – Gerhard Schröder – Willi Brant
2. Bilden Sie Plusquamperfekt Passiv.
Sie giesst Blumen.
3. Gespräch zum Thema „Internet“.

9-BILET

1. Antworten Sie .
Wer ist Ihr Lieblingsschriftsteller? Warum?
2. Bilden Sie einen Satz im Präteritum.
sich anziehen, ich, gestern, die Disco, in, eine neue Bluse
3. Gespräch zum Thema “Regierungsverwaltungen”

10-BILET

1. Wie heißt dieser Musikstil?
Moderne thymische Musik, die meistens mit elektrischen Instrumenten gespielt wird.
2. Bilden Sie einen Satz im Perfekt.
sich ärgern, der Montag, an, der strenge Lehrer
3. Gespräch zum Thema „Staatssymbole“.

11-BILET

1. Antworten Sie.
Welche Fächer finden Sie schwer oder leicht? Warum?
2. Beenden Sie den Satz.
Der Lehrer sprach langsam, damit
3. Gespräch zum Thema „Die Industrie von Usbekistan“.

12-BILET

1. Antworten Sie.
Welches Gebäck bäckt man in Usbekistan traditionell an Festtagen?
2. Bilden Sie die Indirekte Rede.
Er sagt: „Meine Schwester möchte in einem Kindergarten arbeiten“.
3. Gespräch zum Thema „Das Bildungssystem von Deutschland“.

13-BILET

1. Antworten Sie.
Was symbolisiert die blaue Farbe der usbekischen Staatsflagge?
2. Bilden Sie die Indirekte Rede.
Er sagt: „Mein Bruder möchte in der Schule arbeiten“
3. Gespräch zum Thema „Die Beschäftigungen nach dem Unterricht“.

14-BILET

1. Was passt in der Reihe nicht? Warum?
Tennis – Rudern – Schwimmen – Segeln – Fußball – Sport – Basketball – Federball - Golf
2. Bilden Sie einen Satz im Präteritum Passiv.
der Brief, schreiben, dein Freund
3. Gespräch zum Thema „Made in Germany“.

15-BILET

1. Ergänzen Sie.
Das Visum für dieses Land muss man vier Wochen vor der Reise
2. Bilden Sie die Indirekte Rede.
Mein Freund sagt: „Am Abend arbeite ich oft zu Hause, manchmal gehe ich ins Theater“.
3. Gespräch zum Thema „Die Mahalla“.

16-BILET

1. Antworten Sie.
Wie nennt man anders die Klassen 5 bis 10 in Deutschland?
2. Bestimmen Sie die Zeitform.
Die Abgeordneten des Deutschen Bundestags werden in allgemeiner Wahl gewählt.
3. Gespräch zum Thema „Im Lebensmittelgeschäft“.

17-BILET

1. Antworten Sie.
Was ist Ihr Traumberuf?
2. Verbinden Sie den Satz mit „damit“ oder „um ... zu“
Die Eltern schicken ihr Sohn nach Deutschland. Er möchte dort Deutsch lernen.
3. Gespräch zum Thema „Die Staatssymbole der Republik Usbekistan“.

18-BILET

1. Was passt in der Reihe nicht? Warum?
Milchgeschäft - Fischgeschäft - Gemüsegeschäft – Bäckerei - Konditor - Metzgerei
2. Bilden Sie einen Satz im Plusquamperfekt Passiv.

er, bauen, die neue Häuser.

3. Gespräch zum Thema „Die Sehenswürdigkeiten unserer Heimat“.

19-BILET

1. Antworten Sie.
Welche usbekische Sitten und Bräuche kennen Sie ?
2. Setzen Sie die passende Konjunktion ein.
Es ist unmöglich, mit dem Auto zu fahren, ... die Strasse dort ist viel zu schlecht.
3. Gespräch zum Thema „Mein gestriger Tag“.

20-BILET

1. Welches Wort passt in der Reihe nicht? Warum?
Gesamtschule - Realschule - Gymnasium - Fachschule - Hauptschule
2. Verbinden Sie die Sätze mit der Konjunktion „daß“.
Mein Onkel bekommt im Oktober keinen Urlaub. Das ist schade.
3. Gespräch zum Thema „Mein Haus“.

21-BILET

1. Welches Wort passt in der Reihe nicht? Warum?
Notar- Maurer- Hebamme- Professor- Konditor
2. Bilden Sie einen temporale Gliedsatz.
Wann machen Sie einen Spaziergang? (Er kommt.)
3. Gespräch zum Thema „Die moderne Informationstechnologien“.

22-BILET

1. Welches Wort passt in der Reihe nicht? Warum?
Romane - Erzählungen - Dramen - Gedichte - Komödien
2. Antworten Sie auf die Frage und bilden Sie einen temporale Gliedsatz.
Wann machst du einen Spaziergang? (Das Wetter ist schön.)
3. Gespräch zum Thema „Mein Lieblingsbuch“.

23-BILET

1. Was meinen Sie, welche Berufen sind meist für Frauen typisch ? Warum ?
2. Bilden Sie einen Satz im Präteritum Passiv.
der Brief, schreiben, gestern, deine Freundin.
3. Gespräch zum Thema „Mein Traumberuf“.

24-BILET

1. Ergänzen Sie.
In diesem Einkaufszentrum gibt es viele ... : ein Milchgeschäft, ein Fischgeschäft, ein Gemüsegeschäft, und eine Bäckerei.
2. Bilden Sie einen Satz im Präteritum.
sich anziehen, ich, gestern, in die Disco, eine neue Bluse
3. Gespräch zum Thema „Die Arten von Kommunikationsmittel“.

25-BILET

1. Antworten Sie.
Was meinen Sie: Warum treibt man mit Sport ?
2. Bilden Sie einen Subjektsatz mit der Konjunktion „daß “ oder „ob“.
deine Tante, bekommen, im Winter, einen Urlaub, er, fragen.
3. Gespräch zum Thema „Die Berufe“.

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA’LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA’LIM MARKAZI**

**UMUMIY O‘RTA TA’LIMNING 9-SINF BITIRUVCHILARI
YAKUNIY ATTESTASIYASINI O‘TKAZISH BO‘YICHA
METODIK TAVSIYALAR VA MATERIALLAR**

ONA TILI VA ADABIYOT

2017-2018 o‘quv yili

Umumiy oʻrta taʼlimning 9-sinf bitiruvchilarining yakuniy attestasiyasini oʻtkazish boʻyicha metodik tavsiyalar va materiallar Respublika taʼlim markazi ilmiy-metodik kengashining 2018 yil 11 apreldagi navbatdan tashqari 2-sonli yigʻilishida muhokama qilinib, amaliyotda foydalanish uchun tavsiya etilgan.

Umumiy oʻrta taʼlimning 9-sinf bitiruvchilarining yakuniy attestasiyasini oʻtkazish boʻyicha metodik tavsiyalar va materiallarini kommersiya maqsadida koʻpaytirib tarqatish mumkin emas.

Maktab metodbirlashmalari bosqichli imtihon materiallariga 15% oʻzgartirishlar kiritishi mumkin.

ONA TILI VA ADABIYOT

Tuzuvchi:

G.Ziyodullayeva- Respublika taʼlim markazi metodisti.

Taqrizchi:

D.Hoshimova- Toshkent viloyati Piskent tumanidagi 7-umumtaʼlim maktabi oʻqituvchisi.

KIRISH

IX sinf bitiruvchilari ona tili fanidan yakuniy attestatsiyada ijodiy bayon yozadilar. Bayon matnlari 3 ta variantda tayyorlanadi. Har bir variantda bittadan matn beriladi. Bir o'quvchi variantlardan (konvertdan) bittasini tanlab oladi. Tanlab olingan konvertdagi matn mavzusi doskaga yozib qo'yiladi. Ijodiy bayon uchun berilgan topshiriq ham doskaga yozib qo'yiladi. O'qituvchi tomonidan ijodiy bayon matni bir (lozim bo'lsa ikki) marta o'qib eshittiriladi. O'quvchilar eshitgan matn yuzasidan berilgan topshiriq asosida ijodiy bayon yozadilar. Ijodiy bayon hajmi kamida 3,5 bet bo'lishi lozim. Ijodiy bayon yozish uchun 120 minut beriladi.

Ijodiy bayon uchun ikkita baho, yani, mazmuniga va savodxonligiga (5/5 tarzida) qo'yiladi.

O'quvchilarning yozma ishlari quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

Mezonlar	Mazmuni	Savodxonligi
Reja mavzuga muvofiq tuzilgan, matn mazmuni to'g'ri bayon qilingan bo'lsa; so'z boyligi, ifoda qurilishi va uslubi adabiy til talablariga mos bo'lib; mazmun va ifodada bir ikki xatoga yo'l qo'yilgan bo'lsa; savodxonlikda bitta imlo yoki ikkita ishorat xatosi bo'lsa; uslubiy xato bo'lmasa.	5 ball	5 ball
Matn reja asosida yoritilib, so'z tanlashda va ifoda qurilishida har xillik bo'lsa; mazmun va ifodada kamchilik bo'lib, savodxonlikda 2 imlo, 2 ishorat va ikkitagacha uslubiy xato mavjud bo'lsa.	4 ball	4 ball
Mavzu to'liq yoritilmagan, mavzudan qisman chetga chiqilgan bo'lsa; aniq voqealar izohida nuqsonlarga yo'l qo'yilgan bo'lsa; so'z boyligi va ifoda tuzilishida nochorlik sezilib tursa; savodxonlikda 3 tagacha imlo, 4 tagacha ishorat, 3 tagacha uslubiy xatoga yo'l qo'yilgan bo'lsa.	3 ball	3 ball
Matn mazmuni ko'p buzilgan bo'lsa; ish rejaga mos bo'lmasa, fikr bayoni va qurilishida kamchilik bo'lsa, fikrlar bir-biriga bog'lanmasa; so'z boyligi sayoz bo'lib; mazmun va ifodada 5-6 tagacha nuqsonga yo'l qo'yilgan bo'lsa; savodxonlikda 7 tagacha imlo, 7 tagacha ishorat va 7 tagacha uslubiy xatoga yo'l qo'yilgan bo'lsa.	2 ball	2 ball
Me'yorlash «2» ball uchun belgilangan mezondan	1 ball	1 ball

IJODIY BAYON UCHUN MATNLARDAN NAMUNA

Bo'tako'z

O'lkamizning behisob dorivor o'tlari orasida bo'tako'z o'zining shifobaxsh xususiyati bilan ajralib turadi. O'zbekistonning hamma hududlarida, shu jumladan, Bo'stonliq tumanining tog'-tog'oldi xo'jaliklarida, Oqtosh, Soyliq, Qoraqiya qirlarida o'sadi. Bo'yi 40-80 sm.ga yetadi. Bo'tako'z iyun-iyul oylarida gullaydi. Avgust oylarida guli terib olinadi va soya yerda quritiladi.

Xalq tabobatida bo'tako'z gulida tayyorlangan damlama bezgak, shamollash, yo'tal, qorin og'riq, buyrak va asab xastaliklariga tavsiya etiladi.

Bo'tako'zdan damlama tayyorlash uchun og'zi yopiladigan idishga bir stakan qaynab turgan suv quyib, maydalangan gulidan bir choy qoshiq solinadi va bir soat damlab qo'yiladi. Keyin dokada suzib, bir hafta davomida kuniga 3 mahal ovqatdan 20 minut oldin yarim piyoladan ichiladi. Bo'tako'z asalarilar uchun juda xushxo'r ozuqa bo'lib, undan olingan asal o'zining shifobaxshligi va mazaligi bilan ajralib turadi.

Bo'tako'z damlamasi shuningdek, safro haydovchi ta'sirga ega bo'lganligi uchun jigar va o't pufagi xasta bemorlarga ham tavsiya etiladi.

(M.Miryoqubov, "O't-giyohlar va mevalar xosiyati" kitobidan).

Savol va topshiriqlar:

1. Yana qanday shifobaxsh o'simliklarni bilasiz?
2. O'zbekiston tog' va adirlarida o'sadigan shifobaxsh o'simliklari haqida bilganlaringizdan foydalanib, bayon yozing.

Umr va hayot

Bir sayyoh qaysi yurtga borsa, avval bozorini, keyin mozorini aylanar ekan. Bozoriga kirib o'sha mamlakatning moddiy boyligi, qabristonini ziyorat qilib ma'naviy boyligiga baho berarkan. Bir mamlakatga boribdi. Bozor aylanib, yurt ma'murchilikda yashayotganiga tan beribdi. Qabristoniga kirib g'alati manzarani ko'ribdi. Har bir qabr tepasida tosh lavha bor emish. Lavhaga g'alati so'zlar bitilgan emish. "Falonchi yetmish yil umr ko'rdi va sakkiz yil yashadi". "Pistonchi ellik yil umr ko'rdi o'n to'rt yil yashadi". "Bu inson yetmish to'qqiz yil umr ko'rdi va bir yil ham yashamadi". Sayyoh bu ne sinoatligini so'ragan ekan, tushuntirib yuborishibdi:

Umr-bu xudo bergan umr. Birovniki ko'proq bo'ladi. Birovniki kamroq. Yashash deganda biz boshqa narsani tushunamiz. Marhumni tuproqqa topshirayotganda ahli-jamoani to'plab, "Falonchi qancha yashadi?"-deb so'raymiz. Marhum umrining qanchasi mazmunli o'tganini hisoblab chiqamiz. Qancha fursat savobli ish qilgani. Qancha muddat yaxshi amallar bajargani. Shodmon damlari qancha bo'lgani... Birovniki ko'proq chiqadi, birovniki kamroq.

Albatta, bu-bir afsona. Biroq yer yuzida chindan ham shunday mamlakat bor bo‘lsa, shubhasiz, bu donolar mamlakatidir!

(O‘tkir Hoshimov. “Daftar hoshiyasidagi bitiklar” kitobidan).

Savol va topshiriqlar:

1. Matn mazmunidan qanday xulosa chiqardingiz?
2. Bo‘sh vaqt, uni mazmunli tashkil etish bo‘yicha fikrlaringiz bilan o‘rtoqlashing.
3. Matn asosida bayon yozing.

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA‘LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA‘LIM MARKAZI**

**UMUMIY O‘RTA TA‘LIMNING 9-SINF O‘QUVCHILARI
YAKUNIY IMTIHONINI O‘TKAZISH BO‘YICHA
METODIK TAVSIYALAR VA MATERIALLAR**

TARIX

2017-2018 o‘quv yili

Umumiy oʻrta taʼlimning 9-sinf oʻquvchilari bosqichli imtihonni oʻtkazish boʻyicha metodik tavsiyalar va materiallar Respublika taʼlim markazi ilmiy-metodik kengashining 2018 yil 11 apreldagi navbatdan tashqari 2-sonli yigʻilishida muhokama qilinib, amaliyotda foydalanish uchun tavsiya etilgan.

Umumiy oʻrta taʼlimning 9-sinf oʻquvchilari bosqichli imtihonini oʻtkazish boʻyicha metodik tavsiyalar va materiallarini kommersion maqsadida koʻpaytirib tarqatish mumkin emas.

Maktab metodbirlashmalari bosqichli imtihon materiallariga 15% oʻzgartirishlar kiritishi mumkin.

Tuzuvchilar:

Oʻ. Joʻrayev-Respublika taʼlim markazi boʻlim boshligʻi

X. Oʻtanov-Respublika taʼlim markazi metodisti.

M. Aʼloxanov-Respublika taʼlim markazi metodisti.

Taqrizchi:

Q. Exsonov - Toshkent shahar, Yashnobod tumanidagi 231 – maktab tarix, huquq fani oʻqituvchisi.

KIRISH

Umumiy oʻrta taʼlim maktablarining 9-sinflarida tarix fanidan yakuniy imtihon ogʻzaki shaklda, tavsifa etilgan imtihon materiallari asosida oʻtkaziladi.

Bosqichli imtihon uchun tarixdan taqdim etilgan topshiriqlar 30 ta biletga berilgan. Har bir biletga 3 tadan savol mavjud. Oʻquvchilar biletning olganlaridan keyin tayyorgarlik koʻrish va javob berishlari uchun 20 daqiqa vaqt ajratiladi.

Tarix fani chuqurlashtirib oʻqitiladigan maktab maʼmuriyati fan metodbirlashmasi qarori bilan mazkur maktabning 9-sinf oʻquv dasturiga mos bittadan qoʻshimcha savol kiritishlari mumkin va qoʻshimcha 5 daqiqa vaqt beriladi.

1 ta muhrlangan konvertni oʻquvchilardan biri ochadi.

Oʻquvchilarning ogʻzaki javoblari quyidagi mezonlar asosida baholanadi.

Birinci savol boʻyicha oʻquvchilarning bilimlari quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

	Mezonlar	ballar
1	Joy (Qadimgi davlat, podsholik,xonlik) nomining maʼnosi yoki mazmunini ayta olishi, qayerda joylashganligini xaritada koʻrsata olishi, hududning qaysi tarixiy davrlarda shu nom bilan atalganini bilishi, shu hudud bilan bogʻliq tarixiy voqeadan misol keltirishi, joyning geografik makoni haqida maʼlumot bera olishi	5
2	Joy (Qadimgi davlat, podsholik,xonlik) nomining maʼnosi yoki mazmunini ayta olishi, qayerda joylashganligini xaritada koʻrsata olishi, hududning qaysi tarixiy davrlarda shu nom bilan atalganini bilishi, shu hudud bilan bogʻliq tarixiy voqeadan misol keltirishi	4
3	Joy (Qadimgi davlat, podsholik,xonlik) nomining maʼnosi yoki mazmunini ayta olishi, qayerda joylashganligini xaritada koʻrsata olishi, hududning qaysi tarixiy davrlarda shu nom bilan atalganini bilishi	3
4	Joy (Qadimgi davlat, podsholik,xonlik) nomining maʼnosi yoki mazmunini ayta olishi, qayerda joylashganligini xaritada koʻrsata olishi	2
5	Joy (Qadimgi davlat, podsholik,xonlik) nomining maʼnosi yoki mazmunini ayta olishi	1

Ikkinchi savol boʻyicha oʻquvchilarning bilimlari quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

	Mezonlar	ballar
1	Tarixiy shaxsning yashagan yillari (yoki davri)ni toʻgʻri aytishi, tarixiy shaxsning hayoti haqida xronologik tarzda maʼlumot berishi, qaysi fan yoki madaniyat sohalarida ijod qilganligi haqida maʼlumot berishi, tarixiy shaxsning asarlari yoki amalga oshirgan ishlarini aytib oʻtishi, tarixiy shaxsning insoniyat taraqqiyotiga qoʻshgan hissasi haqida fikr bildirishi	5
2	Tarixiy shaxsning yashagan yillari (yoki davri)ni toʻgʻri aytishi, tarixiy shaxsning hayoti haqida xronologik tarzda maʼlumot berishi, qaysi fan yoki madaniyat sohalarida ijod qilganligi haqida maʼlumot berishi, tarixiy shaxsning asarlari yoki amalga oshirgan ishlarini aytib oʻtishi	4
3	Tarixiy shaxsning yashagan yillari (yoki davri)ni toʻgʻri aytishi, tarixiy shaxsning hayoti haqida xronologik tarzda maʼlumot berishi, qaysi fan yoki madaniyat sohalarida ijod qilganligi haqida maʼlumot berishi	3
4	Tarixiy shaxsning yashagan yillari (yoki davri)ni toʻgʻri aytishi, tarixiy shaxsning hayoti haqida xronologik tarzda maʼlumot berishi	2
5	Tarixiy shaxsning yashagan yillari (yoki davri)ni toʻgʻri aytishi	1

Uchinchi savol bo'yicha o'quvchilarning bilimlari quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

	Mezonlar	ballar
1	Tarixiy atamaning lug'aviy ma'nosini to'g'ri aytishi, ma'lumot bera olishi, ma'lumot berishda qo'shimcha ma'lumotlardan foydalanishi, atama qo'llanilgan tarixiy voqealardan misollar keltira olishi, qaysi tildan kelib chiqqanligini bilishi	5
2	Tarixiy atamaning lug'aviy ma'nosini to'g'ri aytishi, ma'lumot bera olishi, ma'lumot berishda qo'shimcha ma'lumotlardan foydalanishi, atama qo'llanilgan tarixiy voqealardan misollar keltira olishi	4
3	Tarixiy atamaning lug'aviy ma'nosini to'g'ri aytishi, ma'lumot bera olishi, ma'lumot berishda qo'shimcha ma'lumotlardan foydalanishi	3
4	Tarixiy atamaning lug'aviy ma'nosini to'g'ri aytishi, ma'lumot bera olishi,	2
5	Tarixiy atamaning lug'aviy ma'nosini to'g'ri aytishi	1

1-bilet

1. Bobil podsholigi.
2. Amir Temur haqida ma'lumot bering.
3. "Migratsiya" atamasiga izoh bering.

2-bilet

1. Qadimgi Yunoniston davlati.
2. Alisher Navoiy hayoti va ijodi
3. "Rezidensiya" atamasiga izoh bering.

3-bilet

1. Qang' davlati.
2. A.S.Pushkin hayoti va ijodi
3. "Konvensiya" atamasiga izoh bering.

4-bilet

1. Franklar davlati.
2. Al-Xorazmiy hayoti va ijodi.
3. "Demobilizatsiya" atamasiga izoh bering.

5-bilet

1. Arab xalifaligi.
2. Mahmudxo'ja Behbudiy hayoti va faoliyati
3. "Doktorina" atamasiga izoh bering.

6-bilet

1. Old Osiyo davlatlari.
2. Maxmud Zamaxshariyning hayoti va ilmiy faoliyati
3. "Kapital" atamasiga izoh bering.

7-bilet

1. Ahamoniylar davlati.
2. Imom al-Buxoriy hayoti va faoliyati.
3. "Urbanizatsiya" atamasiga izoh bering.

8-bilet

1. Qadimgi Kushon podsholigi.
2. Abu Ali ibn Sino hayoti va faoliyati.
3. "Felyeton" atamasiga izoh bering.

9-bilet

1. Qadimgi Rim davlati
2. Boborahim Mashrabning hayoti va faoliyati.
3. "Tuzem" atamasiga izoh bering.

10-bilet

1. Vizantiya davlati.
2. Abu-Nasr Al-Farobiy hayoti va faoliyati.
3. "Manifest" atamasiga izoh bering.

11-bilet

1. Kiyev Rusi davlati.
2. Muhammad Rizo Ogahiyning hayoti va faoliyati.
3. “Muvaqqat” atamasiga izoh bering.

12-bilet

1. Saljuqiylar davlati.
2. Abdulla Avloniyning hayoti va faoliyati.
3. “Jadid” atamasiga izoh bering.

13-bilet

1. Mo‘g‘ullar davlati
2. Zahiriddin Muhammad Boburning hayoti va faoliyati.
3. “Ispravnik” atamasiga izoh bering.

14-bilet

1. O‘rta asrlarda Koreya.
2. Najmiddin Kubroning hayoti va ijodi.
3. “Zemstvo” atamasiga izoh bering.

15-bilet

1. Eftallar davlati.
2. Baxouddin Naqshbandiy hayoti va ijodi.
3. “Duma” atamasiga izoh bering.

16-bilet

1. G‘aznaviylar davlati
2. Nikolay Kopernikning hayoti va faoliyati.
3. “Volost” atamasiga izoh bering.

17-bilet

1. Temuriylar davlati.
2. Isaak Nyuton hayoti va faoliyati.
3. “Komendant” atamasiga izoh bering.

18-bilet

1. Chig‘atoy ulusi.
2. Rojer Bekon ilmiy ijodidagi asosiy g‘oya.
3. “Pristan” atamasiga izoh bering.

19-bilet

1. XVIII asrlarda Shimoliy Amerika.
2. Ajiniyoz Qusibay o‘g‘li ijodidagi asosiy g‘oya.
3. “Kazak” atamasiga izoh bering.

20-bilet

1. XVI-XVII asrlarda Germaniya imperiyasi.
2. Abu Rayhon Beruniyning hayoti va faoliyati.
3. “Admiral” atamasiga izoh bering.

21-bilet

1. XVI-XVIII asrlarda Xitoy.
2. Mahmud Zamaxsharining hayoti va faoliyati.
3. “Vitse” atamasiga izoh bering.

22-bilet

1. 1800-1870-yillarda Buyuk Britaniya.
2. XIII asrda Marko Poloning hayoti va sayohatlari.
3. “Armada” atamasiga izoh bering.

23-bilet

1. 1800-1870-yillarda Usmonli turklar imperiyasi.
2. Muhammad Narshaxiyning hayoti va faoliyati.
3. “Burjuaziya” atamasiga izoh bering.

24-bilet

1. XVII-XVIII asrlarda Xiva xonligi.
2. Xristofor Kolumbning hayoti va sayohatlari.
3. “Xitobnoma” atamasiga izoh bering.

25-bilet

1. Qo‘qon xonligi.
2. O‘zbekiston Respublikasi birinchi prezidenti Islom Karimov hayoti va faoliyati.
3. “Patent” atamasiga izoh bering.

26-bilet

1. Buxoro amirligi.
2. Kamoliddin Behzod hayoti va faoliyati.
3. “Monarxiya” atamasiga izoh bering.

27-bilet

1. XIX asr oxiri – XX asr boshlarida Germaniya.
2. Mirzo Ulug‘bek hayoti va faoliyati.
3. “Demokratiya” atamasiga izoh bering.

28-bilet

1. XIX asr oxiri – XX asr boshlarida Angliya.
2. Burxoniddin Marg‘inoniyning hayoti va faoliyati.
3. “Respublika” atamasiga izoh bering.

29-bilet

1. XIX asr oxiri – XX asr boshlarida Avstriya-Vengriya imperiyasi.
2. I.Gasprinskiy hayoti va faoliyati.
3. “Yabg‘u xoqon” atamasiga izoh bering.

30-bilet

1. XIX asr oxiri – XX asr boshlarida Italiya.
2. Al-Farg‘oniyning hayoti va faoliyati.
3. “Ixshid” atamasiga izoh bering.